

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE OLUMSUZ DEĞERLENDİRİLME KORKUSU VE RİSK FAKTÖRLERİ

MUCAHİT KAHRAMAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2020

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE OLUMSUZ DEĞERLENDİRİLME KORKUSU VE RİSK FAKTÖRLERİ

MUCAHİT KAHRAMAN

20166005

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. EBRU ÇAKICI

LEFKOŞA
2020

KABUL VE ONAY

Mucahit Kahraman tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinde Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Risk Faktörleri” başlıklı bu çalışma, 12/06/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Prof. Dr. EBRU ÇAKICI (Danışman)

Yakın Doğu Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikolji Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Ayhan Eş (Başkan)

Yakın Doğu Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Dr. Bingöl Harmancı

Yakın Doğu Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikolji Bölümü

Prof. Dr. Mustafa Sağsan

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- ✓ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih

İmza

Mucahit Kahraman

TEŞEKKÜR

Çalışmam ve yüksek lisans öğrenimim boyunca bana her zaman destek olan tez danışmanın ve değerli hocam Prof. Dr. Ebru Çakıcı'ya değerli katkıları, bana olan güveni ve üzerimdeki büyük emeği için yürekten teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim süresince kendilerinden çok şey öğrendiğim değerli hocalarım Prof. Dr. Mehmet Çakıcı ve diğer bütün hocalarıma teşekkür ederim.

Tez çalışmamda yardımlarını benden esirgemeyen değerli arkadaşım psikolog Berna KÖYLÜ'ye teşekkür ederim.

Son olarak, sevgilerini ve desteklerini hayatım boyunca bana hissettiren sevgili aileme, sevgili babam Mehmet KAHRAMAN'a ve sevgili annem Zerga KAHRAMAN'a teşekkür ederim.

ÖZ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE OLUMSUZ DEĞERLENDİRİLME KORKUSU VE RİSK FAKTÖRLERİ

Bu araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinde olumsuz değerlendirilme korkusunun incelenmesi ve risk faktörlerinin belirlenmesidir. Ayrıca, araştırmanın temel amacı kapsamında, olumsuz değerlendirilme korkusu ile araştırmada kullanılan demografik değişkenlerin ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümünde öğrenim gören 306 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında öğrencilere Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği, Benlik Saygısı Ölçeği ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeklerinin yer aldığı bir anket formu uygulanmıştır. Araştırma kapsamında uygulanan anketten elde edilen veriler SPSS 20.00 programında analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre katılımcıların olumsuz değerlendirilme korkusu karşılaştırıldığında cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre fark bulunmazken, anne veya baba eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkusu daha düşük bulunmuştur. Çalışmada olumsuz değerlendirilme korkusu yaş ile ilişkili bulunmazken, not ortalaması ve gelir düzeyiyle ters yönde, kardeş sayısı ile doğru yönde ilişkili bulunmuştur. Anne-babanın ilgi boyutunun, benlik saygısının, not ortalaması ve gelir düzeyinin artması olumsuz değerlendirilme korkusunda azalma, hem anne hem babada kontrol boyutunun artması ise olumsuz değerlendirilme korkusunda yükselme ile ilişkili bulunmuştur. Sonuç olarak, düşük benlik saygısı, baskıcı ebeveyn tutumu, düşük ebeveyn eğitim düzeyi, düşük not ortalaması ve düşük gelir düzeyinin olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörleri olduğu belirlenmiştir. Olumsuz değerlendirilme korkusuyla ilgili çalışma yapan psikologlara çalışmalarında bu risk faktörlerini dikkate alarak hareket etmeleri önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Olumsuz değerlendirilme korkusu, benlik saygısı, ebeveyn tutumları

ABSTRACT

THE FEAR OF NEGATIVE EVALUATION IN UNIVERSITY STUDENTS AND RISK FACTORS

The main purpose of this research is to examine the fear of negative evaluation among university students and to determine risk factors. In addition, within the scope of the main purpose of the research, the relationship between the fear of negative evaluation and the demographic variables used in the research was investigated. The sample of the study consists of 306 students studying in the Department of Psychology of Near East University. Within the scope of the research, a questionnaire including the Fear of Negative Rating Scale, Self-Esteem Scale and Child Rearing Attitudes Scale was applied to the students. The data obtained from the questionnaire applied within the scope of the research were analyzed in SPSS 20.00 program. According to findings of the research, it was found that the fear of negative evaluation does not differ significantly according to gender and class but the fear of negative evaluation of students with high maternal education level was significantly lower than the fear of negative evaluation of students whose maternal education level was low. It was determined that the fear of negative evaluation was positively correlated with the number of siblings, and the family had a negative relationship with monthly average income and GPA. In addition, no significant relationship was found between fear of negative evaluation and age. It was determined that there was a negative relationship between fear of negative evaluation and self-esteem. It was determined that there was a negative relationship between the fear of being evaluated negatively and the mother acceptance-interest and father acceptance-interest, and between the mother control-control and father-control control. In conclusion, low self-esteem, oppressive parental attitude, low parental education level, low grade point average and low income level were determined risk factors of fear of negative evaluation. Psychologists working on fear of negative evaluation may be advised to act in consideration of these risk factors in their studies.

Keywords: Fear of negative evaluation, self-esteem, parental attitudes

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	ix
KISALTMALAR	x
1. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	3
1.3 Araştırmanın Önemi	4
1.4 Sınırlılıklar	4
2. BÖLÜM.....	5
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1 Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	5
2.1.1 Sosyal Fobi	5
2.1.1.1 Psikanalitik Kurama Göre Sosyal Fobi.....	6
2.1.1.2 Davranışçı Kurama Göre Sosyal Fobi	7
2.1.1.3 Bilişsel Kurama Göre Sosyal Fobi	8
2.1.2 Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	9
2.2 Benlik Saygısı	10
2.2.1 Benlik Saygısının Boyutları	11
2.2.2 Benlik Saygısının Gelişimi	11
2.3.4 Yüksek ve Düşük Benlik Saygısının Özellikleri	12
2.2.3 Ebeveyn Tutumları.....	13
2.3.3.1 Ebeveynlik	13
2.3.3.3 Ebeveyn ve Çocuk İlişkisi.....	14
2.3.3.4 Ebeveyn Tutumları	16

2.3.3.4.1 Demokratik Tutum	17
2.3.3.4.2 Otoriter Tutum.....	20
2.3.3.4.3 Koruyucu-İstekçi Tutum	21
2.3.3.4.4 İlgisiz ve İhmalkâr Ana Baba Tutumu.....	24
2.3.3.4.5 İzin verici Ebeveynlik	25
2.3.3.4.6 Dengesiz ve Kararsız Tutum	25
2.4 İlgili Araştırmalar	25
2.4.1 Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ile İlgili Araştırmalar.....	25
2.4.2 Benlik Saygısı ile İlgili Araştırmalar	28
2.4.3 Ebeveyn Tutumları ile İlgili Araştırmalar	29
3. BÖLÜM.....	34
3.1 Araştırmanın Modeli	34
3.2 Evren ve Örneklem	34
3.3 Veri Toplama Araçları	34
3.3.1 Kişisel Bilgi Formu	35
3.3.2 Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği (ODKÖ).....	35
3.3.3 Benlik Sayısı Ölçeği (BSÖ)	36
3.3.4 Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ÇYTÖ).....	36
3.4 Verilerin İstatistiksel Analizi	37
4. BÖLÜM.....	40
BULGULAR.....	40
4.1 Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler.....	40
4.2 ODKÖ Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	44
4.3 ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ Alt Ölçek Puanlarının Demografik Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi.....	48
4.4 ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkisinin İncelenmesi	50
5. BÖLÜM.....	55
TARTIŞMA	55

6. BÖLÜM.....	60
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	60
6.1 Sonuçlar	60
6.2. Öneriler.....	61
KAYNAKÇA	62
EKLER.....	73
ÖZGEÇMİŞ.....	82
İNTİHAL RAPORU	83
ETİK KURUL RAPORU.....	84

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. ODK, BSÖ ve ÇYTÖ puanlarının normalliğine ilişkin Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları.....	38
Tablo 2. Katılımcıların kategorik sosyo-demografik bilgilerine yönelik bulgular	41
Tablo 3. Katılımcıların sayısal sosyo-demografik bilgilerine yönelik bulgular	42
Tablo 4. Katılımcıların ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'den aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistikler	43
Tablo 5. Katılımcıların ODKÖ'den aldıkları puanların cinsiyete göre karşılaştırılması	44
Tablo 6. Katılımcıların ODKÖ'den aldıkları puanların sınıf düzeyine göre karşılaştırılması	45
Tablo 7. Katılımcıların ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'nün alt ölçeklerinden aldıkları puanların anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması	46
Tablo 8. Katılımcıların ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'nün alt ölçeklerinden aldıkları puanların baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılması	47
Tablo 9. Katılımcıların ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'den aldıkları puanların yaş, aylık ortalama gelir, kardeş sayısı ve not ortalaması değişkenleriyle olan ilişkisi	48
Tablo 10. ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'nün alt ölçekleri puanlarının korelasyon analizi	50
Tablo 11. BS, ÇYTÖ'nün alt ölçeklerinin ODKÖ puanları üzerindeki etkisinin incelenmesi	52
Tablo 12. BS, ÇYTÖ'nün alt ölçekleri, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile aylık ortalama gelir, kardeş sayısı ve not ortalamasının ODKÖ puanları üzerindeki etkisinin incelenmesi	53

KISALTMALAR

BS: Benlik Saygısı

BSÖ: Benlik Saygısı Ölçeği

ÇYTÖ: Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği

DSM: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı

ICD: Hastalıkların Uluslararası Sınıflandırılması

ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkkusu

ODKÖ: Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Ölçeği

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

ICD-11’de sosyal kaygı bozukluklarının altında yer alan ve sosyal fobinin en önemli belirtilerinden olduğu ifade edilen olumsuz değerlendirilme korkusu “başkalarının değerlendirmelerinden endişe duymak, olumsuz değerlendirmeler karşısında sıkıntıya düşmek ve başkaları tarafından olumsuz olarak değerlendirileceği beklentisi içinde olmak” şeklinde tanımlanmaktadır (WHO, 2019).

DSM 5’te ise olumsuz değerlendirilme korkusunun, sosyal fobinin en önemli bileşeni olduğu ve sosyal fobik bireyin sürekli olarak başkaları tarafından kötü ve düşmanca eleştirileceğine dair aşırı ve sürekli bir endişe duyduğu ifade edilmiştir. Buna ek olarak, olumsuz değerlendirilme korkusu yaşayan bireyin sosyal performans gerektiren durumlarda, diğer insanların kendisinden çok yüksek performans beklentisi içinde olduklarını düşündüğünü, yeteneği ve performansı konusunda şüpheye düştüğünü ve hata yaptığı takdirde dışlanacağı şeklinde koşullu inançlar geliştirdiği belirtilmektedir (APA, 2013).

Yıllardır psikoloji literatüründe önemli bir yere sahip olan olumsuz değerlendirilme korkusunun en çok görüldüğü alanlardan biri de okul ortamlarıdır. Öğrencilerin okul ortamında yaşadığı olumsuz değerlendirilme korkusu, onları birçok açıdan olumsuz etkilemektedir. Bu yüzden, öğrencilerin

yaşadıkları olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörlerinin belirlenmesi önem taşımaktadır. Bu anlamda, alanyazın incelendiğinde, bu risk faktörlerinden birinin benlik saygısı olabileceği düşünülmektedir.

Maslow, kendini gerçekleştirmiş ve psikolojik açıdan sağlıklı bir birey olunabilmesi için hiyerarşik bir düzen içerisinde ihtiyaçların karşılanması gerektiğini belirtir. Bu düzenin dördüncü sırasında saygı görme, değer ve başarı ihtiyacı bulunmaktadır. Bireyin kendisini gerçekleştirebilmesinin ve sağlıklı bir birey olabilmesinin ön koşullarından birisi de benlik saygısıdır (Schultz ve Schultz, 2007).

Benlik saygısı yüksek olan bireyler kendilerine güvenirler ve başkaları tarafından eleştirilmekten de korku duymazlar. Fakat benlik saygısı düşük olan bireyler özgüven konusunda problem yaşar ve başkaları tarafından değerlendirilmeyi çoğu zaman istemezler. Bu isteksizliklerinin sebebi olarak, yaptıkları işte başarılı olamayacaklarına dair endişe duymaları ve başarısızlıklarının ardından başkaları tarafından olumsuz olarak değerlendirilmekten korkmaları öne sürülebilir. Bu yüzden, düşük benlik saygısının olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörlerinden olabileceği düşünülmektedir. Olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörlerinden olabileceği düşünülen bir başka değişken ise ebeveyn tutumudur.

Kişilik gelişimi, psikososyal gelişim gibi çocuğun yetişmesi ve insanın gelişmesi üzerine ne kadar farklı yaklaşım olursa olsun hepsinin ortak noktası; çocuğun yaşamında hayatının ilk yıllarının oldukça etkili olduğudur. Yaşamın ilk yıllarının kişiliğin temeli olduğu perspektifinden düşünüldüğünde ebeveyn-çocuk ilişkisinin ne derece kritik olduğu görülür. Yaşamın ilk yılları kişiliğin temelidir ve kişi yaşamının ilk yıllarını ebeveynleriyle geçirir. O halde ebeveyn-çocuk ilişkisi kişinin karakterinin temelini teşkil eder (Öngider, 2013). Bu aşamada ebeveynin çocukla olan ilişkisinde geliştireceği tutum çok önemlidir. Çocuğun gelişiminde ve karakterinden belirleyici rol oynayan ebeveyn tutumları, benzer şekilde, çocukta ortaya çıkan ve yetişkinlikte de görülecek olan olumsuz değerlendirilme korkusunun düzeyini de etkileyecektir.

Bu yüzden, bu araştırma kapsamında ebeveyn tutumları da olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörlerinden biri olarak belirlenmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda, olumsuz değerlendirme korkusunun akademik başarıyı da olumsuz yönde etkilediği ortaya konmuştur (Alkan, 2015; Uzun ve Bökeoğlu, 2019). Bu anlamda, öğrencilerin okul ortamındaki öğrenmelerinin artması için olumsuz değerlendirilme korkularının azaltılması gerekmektedir. Bunun içinde, ilk olarak, öğrencilerde olumsuz değerlendirilme korkusunun ne kadar yaygın olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Yaygınlığın tespiti yapıldıktan sonra ise risk faktörlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu yüzden bu araştırmanın problemini, üniversite öğrencilerinde olumsuz değerlendirilme korkusu yaygınlığının ve risk faktörlerinin belirlenmesi oluşturmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacının, üniversite öğrencilerinde olumsuz değerlendirilme korkusunun incelenmesi ve risk faktörlerinin belirlenmesi olduğu ifade edilebilir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıda sorulara yanıt aranmıştır.

1. Olumsuz değerlendirilme korkusu cinsiyete göre anlamlı fark göstermekte midir?
2. Olumsuz değerlendirilme korkusu sınıfa göre anlamlı fark göstermekte midir?
3. Olumsuz değerlendirilme korkusu anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermekte midir?
4. Olumsuz değerlendirilme korkusu baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermekte midir?
5. Olumsuz değerlendirilme korkusu, benlik saygısı ve ÇYTÖ'nün alt ölçekleri ile yaş, aylık ortalama gelir, kardeş sayısı ve not ortalaması arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Olumsuz değerlendirilme korkusu, benlik saygısı ve ÇYTÖ'nün alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
7. Benlik saygısı ve ÇYTÖ'nün alt ölçekleriyle oluşturulan model olumsuz değerlendirilme korkusunu anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

8. Benlik saygısı, ÇYTÖ'nün alt ölçekleri, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, yaş, aile ortalama aylık gelir, kardeş sayısı ve not ortalamasıyla oluşturulan model olumsuz değerlendirilme korkusunu anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Üniversiteler verdikleri eğitimle öğrencilere öğrenim gördükleri alanda akademik yetkinlik kazandırmayı hedeflerken, üniversite ortamı da öğrencileri sosyal olarak geliştirmeyi hedeflemektedir. Üniversite öğrenimi gören her öğrencinin bu hedeflere aynı oranda eriştiğini söylemek zordur. Bu da öğrencilerin kişisel özelliklerinden kaynaklanabilmektedir. Bu özelliklerden biri de olumsuz değerlendirilme korkusudur. Yüksek düzeyde olumsuz değerlendirilme korkusu yaşayan öğrenciler olumsuz değerlendirilebilecekleri korkusuyla anlayamadıkları konuları öğretim görevlilerine veya arkadaşlarına sormaktan çekinebilirler. Buna ek olarak, yüksek düzeyde olumsuz değerlendirilme korkusu yaşayan öğrenciler sosyal yönlerini geliştirecek üniversite etkinliklerine katılmaya isteksiz davranabilirler. Bu gibi durumlar olumsuz değerlendirilme korkusu yaşayan öğrencilerin üniversite öğrenimlerinin bazı yönlerinden faydalanamayacağını göstermektedir. Üniversite öğrenimi gören öğrencilerin, üniversitelerin hedefleri doğrultusunda yeterli akademik yetkinliğe erişmesi ve sosyal yönü gelişmiş bireyler olarak yetişmesi için olumsuz değerlendirilme korkusu ile ilgili önlemler alınmalıdır. Bunun gerçekleştirilmesi için ilk yapılması gereken ise olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörlerinin belirlenmesidir. Bu araştırma bu amaca hizmet edecek olması yönüyle önem taşımaktadır.

1.4 Sınırlılıklar

- Bu araştırma, Yakın Doğu Üniversitesi'nde öğrenim gören lisans öğrencileriyle sınırlıdır.
- Bu araştırma, çalışmada kullanılan, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği, Benlik Saygısı Ölçeği ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği ile sınırlıdır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Olumsuz Değerlendirilme Korkusu

Olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal fobinin yakından ilişkili olması, olumsuz değerlendirilme korkusunu anlayabilmek için öncelikle sosyal fobinin açıklanmasını gerektirir.

2.1.1 Sosyal Fobi

Pierre Janet ilk kez 1909 yılında, piyano çalma, konuşma durumlarında kendilerini etrafındakilerin gözlemlemesinden endişelenen bireyleri nitelemek amacıyla sosyal fobi terimini kullanmıştır. (Akt: Alkan, 2015). Öncesinde bu tanım Janet tarafından kullanılsa da, Marx 1969 yılında sosyal fobiyi bu tanımdan farklı bir hastalık olarak incelemiştir. Marx'ın araştırmalarında sonra, sosyal fobi DSM 3'te 1980 yılında ilk yer aldığında "başkaları tarafından değerlendirileceği bir veya birden fazla durumdan, sürekli ve gerçeğe uygun olmayan korku duyma, bu durumdan kaçınma, utanç duyacağı veya gülünç duruma düşeceği şekilde davranabileceğinden korkma" şeklinde tanımlanmıştır. Zaman içinde bu tanım değişse de, DSM-3-R ve DSM-4'de aynı kalmıştır. Temel sınıflandırma sistemlerinden olan DSM-5 ve ICD, günümüzde sosyal fobiyi "kaygı bozuklukları" altında inceler. (Heimberg ve diğ., 2014).

Sosyal fobiyi tanımlayan birçok kuram bulunmasına rağmen, bunları üç temel başlıkta sınıflandırabiliriz. Bunlar psikanalitik, davranışçı ve bilişsel kuramlardır.

2.1.1.1 Psikanalitik Kurama Göre Sosyal Fobi

Psikanalitik kuram, sosyal fobi hastalığının sebebini kişinin kendi istek ve arzularını karşılayamayacağına dair şüphesi olarak açıklar (Öztürk, 2014). Psikanalitik kuram, sosyal fobiyi üç ana sebepte toplar. Bunların ilki bireyin yaşadığı utanç deneyimleridir. Sosyal fobik kişiliğe sahip olan birey farkına varmadan etrafındaki insanların onayını alma ve onların dikkatini çekme ihtiyacı içerisinde. Eğer bu birey kendini ihtiyacını karşılayabileceği bir ortamda hissetmez ise daima bir aşağılanma ve utanç duygusu hisseder. Bu utanç duygusu kendisini rahatsız ettiğinden, onaylanmama riski olan ortamlardan kaçınır. Psikanalitik kuram, ikinci olarak, suçlu hissetmeyi sosyal fobinin sebeplerinden biri olarak görür. Sosyal fobisi olan kişi etrafındaki bireylerle kusursuz ve yoğun karşılıklı bir iletişime sahip olmak ister. Eğer bu ilişki gerçekleşmezse sosyal fobik birey kendini sorumlu tutar, yeterli olmadığına inanır ve çevresiyle iletişimi tam olarak keser. Üçüncü olarak gösterilen neden ayrılma endişesidir. Bu fobiye sahip kişi hayatındaki yeni insanların kendisini şu anki çevresinden uzaklaştıracağından şüphe eder. Bireyin bu düşüncesinin ana kaynağı çocukken ebeveynlerinin başka insanlarla zaman geçirme ve karşılıklı ilişki kurmayla ilgili kısıtlayıcı davranışlarıdır. Bu sebepten ötürü, sosyal fobisi olan kişi çevresine yeni insanların katılmasının yakınlarını ondan uzaklaştıracağı endişesine sürüklenir (Alkan, 2015).

Savunma-emniyet modeli ismini alan model, Gilbert ve Trover tarafından psikanalitik kuramı temel alınarak geliştirilmiştir. Model, sosyal fobi oluşumunun asıl sebebini savunma emniyet sistemindeki istikrarsızlık olduğunu öne sürer. Sistemdeki savunma kısmı dışarıdan gelen tehlikelerle ilgili bireyi uyarmayı görevini üstlenir. Sistemin emniyet kısmı ise, dış etkenlerden herhangi bir tehdit olmadığını bireye göstererek bireyi güvende hissettirir. Sosyal fobiye sahip birey, sistemin savunma kısmının daha ağır basması sonucu kendini tehlike içerisinde hisseder. Tehlike içerisinde olduğunu hisseden birey etrafındaki insanlarla iletişimini azaltır, onları kendisinin düşmanıymış gibi görerek bu insanlarla bir rekabet içerisinde olduğunu düşünür. Sosyal fobik hastalarda, bireyin çocukluk döneminde ebeveynleriyle yaşadığı karşılıklı iletişim bozuklukları, sistemin savunma tarafının daha ağır basmasının sebebi olarak gösterilmektedir. Anne ve babaların etraftaki kimselerle ilgilili olumsuz

düşüncelerini çocuklarına aktarmaları, sınırlayıcı ve aşırı tutucu hareketleri, savunma kısmındaki etkinliğin artmasına neden olabilir (Kılıç, 2019).

2.1.1.2 Davranışçı Kurama Göre Sosyal Fobi

Davranışçı kuram, sosyal fobinin sosyal uyarılma aracılığıyla koşullanma sonucu oluştuğunu savunur. Klasik koşullanma ve doğrudan koşullanma, koşullanma olayının gerçekleşmesini sağlayan iki farklı yoldur (Küçük, 2019). Klasik koşullanma, bireyin korktuğu ve korkmadığı iki uyarıcı etkenden oluşur. Birey ilk olarak korkmadığı birinci uyarıcıyı sonrasında ise korktuğu ikinci uyarıcıya tabi tutulur. Bir süre sonra ise bu birey, hemen ardından korkutucu uyarıcının geleceği korkusuyla ilk uyarıcıdan da korkmaya başlar. İşlemin devamı sağlandığında, bir süre sonra kişiyi korkutmak ikinci uyarıcıya gerek duyulmaz ve uyarıcılardan ilkinin olması bireyin korkması için yeterli olur. Koşullanma süreci sonunda sosyal fobi kazanan birey, sürekli olarak gerçekten korku yaratan uyarıcı olmadan sonradan korktuğu uyarıcıyı alırsa sönme olayının gerçekleşmesi ve sonrasında sosyal fobinin sona ermesi mümkündür. (Setiawan, Agustiani, Kendhawati, 2018). Aşırı sıcak bir ortamda yaşamakta olan ve terleme sorunu ile karşılaşan sosyal fobik bireyi örnek alacak olursak, eğer bahsettiğimiz birey insanların kendisine özellikle güneşli ve çok sıcak günlerde yaklaşmak istemediklerini düşünüyor ise birinci uyaran güneş, ikinci uyaran ise terleme eylemi gibi düşünülebilir. Örnekteki birey bundan sonra soğuk bir ülkede yaşasa bile havanın güneşli olduğu günlerde terleyeceğini, bu yüzden de insanların kendisinden uzaklaşmak isteyeceğini düşünmeye devam eder. İlerleyen süreçte bu birey havanın güneşli olduğu sıralarda terleme sorunu yaşamadığını fark edince sönme olayı gerçekleşebilir, böylece sahip olduğu sosyal fobiden kurtulur. Böyle bir örnekte klasik koşullanmanın uzun vadeli sosyal fobi hastalarına açıklama getirmekte yetersizliği görülebilir. Klasik koşullanmanın yetersiz kaldığı bu gibi durumlara ise doğrudan koşullanma ile açıklama sağlanır. Doğrudan koşullanma, bireyin yaşadığı travmatik bir olayı (ör: sınıfta bütün arkadaşları tarafından alay unsuru haline gelmek) genellemesi ile meydana gelir. Davranışın veya hareketin sonucu, doğrudan koşullanma bağlamında oluşmakta olan eylemin tekrara düşme ihtimalini etkileyen etkenlerden en önemlisidir. Gerçekleştirilen eylem olumlu tepki görürse eylemin tekrarlanma ihtimali oldukça yüksektir. Örnek olarak, ders esnasında

anlayamadığı yeri soran öğrenci eğer öğretmeninden kaba bir davranış görürse, başka bir konuyu anlayamasa bile soru sormaktan çekinecektir. Öğrenci, öğretmenin kendisine karşı tutumundan ötürü kaçınma eylemini sürekli olarak gerçekleştirmeye devam edecek ve sonradan öğrenilen bu durumu davranış olarak kazanacaktır. Buna benzer olayları sürekli yaşayan bir kişi ise sosyal fobiye daha yatkın olacaktır. Davranışçı kuram, sosyal fobinin doğrudan ve klasik koşullanmanın yanı sıra, gözlem ve bilgi aktarımı sebebiyle de oluşabileceğini savunur. Örnek olarak, bilmediği yeni bir şehre taşınmayı düşünen birey, taşınacağı şehirde yabancı kişilere yönelik ayrımcılık yapıldığını öğrenir ise, yeni insanlarla tanışmaktan ve onlarla iletişim kurmaktan kaçınmak isteyebilir. Birey bu olayı bilgi aktarımıyla öğrenebileceği gibi başka bir bireyi gözlemleyerek de öğrenebilir. Elde edilen bilgiler ışığında kazanılan kaçınma eyleminin sonradan öğrenilen bir davranışa dönüşüp dönüşmeyeceği, bireyin sosyallik durumuyla doğrudan ilişkilidir. Eğer bu kişi sosyal ise, taşınacağı ortamda yeni tanıyacağı kişilerin arasına karışarak, aslında şehrin insanlarının yabancı kişilere karşı ayrımcı olmadıklarını öğrenecek ve edinilen kaçınma davranışını bırakacaktır. Tam tersi birey sosyal değil ise, hayatına yeni insanlar almaktan kaçınarak sonradan edindiği bu eylemi, öğrenilmiş bir davranış haline getirecek ve sonrasında sosyal fobik olmasına yol açacaktır (Alkan, 2015).

2.1.1.3 Bilişsel Kurama Göre Sosyal Fobi

Bilişsel kuram, sosyal fobinin açıklanmasında kullanılan kuramlardan üçüncüsüdür. Kişinin başkaları tarafından pozitif değerlendirilme arzusu, kendi içerisinde bunun yaşanmayacağına yönelik inanca sahip olmayla çatışarak sosyal fobiyi oluşturur, bu açıklama kuramın temelidir (Karatzias ve ark., 2016). Her durumda etrafını dikkatle inceleyen sosyal fobik birey, olumsuz değerlendirileceğini düşündüğü herhangi bir ortam veya durumla karşılaşınca hem öncesinde edinilen olumsuz tecrübe hem de genetik faktörlerin etkisiyle, başarıya ulaşamayacağına kendisini ikna eder. Bu gibi durumlarda uygun olmayan davranışları yüzünden yaptığı bu eylemin ret alacağına yönelik inancı, bireyde aşırı bir endişeye sebebiyet verir. Bu kaygı, sosyal fobiye sahip bireyin başarısız olmasına ve başarısızlığının ise tekrar aşırı kaygıya sebep olacağı bir kısır döngüye girmesine neden olur (Najafi vd., 2015).

Albert Ellis'in bilişsel kuramın altında geliştirdiği Rasyonel Emotif model, sosyal fobiye sahip bireyin her durumda kusursuz bir performans göstermek zorunluluğunda olduğunu düşündüğünü öne sürer. Fakat birey, böyle olağanüstü bir performansı gerçekleştirebileceğine içten bir şekilde inanmayarak performansı esnasında kendisine aşırı bir endişe ortamı yaratır. Sosyal fobik bireyin yaşadığı bu endişenin gerçek bir temeli yoktur. Kendisiyle ilgili görüşlerini, sanki etrafındaki kişiler de aynı şekilde düşünüyormuşçasına yorumlar. Kendi kendisine zarar verdiği bu bilişsel çarpıtma sonucu aşağılanmış hissetme ile gerçekten aşağılanmayı, endişeli görünme ile gerçekten endişeli görünmeyi ve kontrolden çıktığını hissetmekle gerçekten kontrolden çıkmayı birebir aynı görür (Katsikis, Kostogiannis ve Dryden, 2016).

2.1.2 Olumsuz Değerlendirilme Korkusu

Sosyal fobiyi açıklamaya yönelik teoriler beraber değerlendirildiğinde, sosyal fobinin asıl kaynağının bireydeki olumsuz değerlendirilme kaygısı olduğu açıkça görülmektedir. (Alkan, 2015; Iqbal ve Ajmal, 2018). Olumsuz değerlendirilme korkusu ilk kez 1969 yılında Watson ve Friend tarafından, “başkaları tarafından olumsuz değerlendirileceği beklentisi içinde olmak, başkalarının yaptığı değerlendirmelerinden endişe duymak ve başkalarının kendisini olumsuz değerlendirmesi karşısında sıkıntıya düşmek” olarak nitelenmiştir. Carleton, McCreary, Norton ve Asmundson ise 2006 yılında olumsuz değerlendirilme korkusunu “kişinin başkaları tarafından acımasızca eleştirileceğine dair sürekli ve aşırı bir endişe duyması” şeklinde açıklamıştır.

Olumsuz değerlendirilme korkusuna sahip olan birey, çevresindeki insanların kendisine yönelik beklentilerine gerçekçi olmayan bir şekilde abartır. Çevresindeki insanların kendisinden olağanüstü performans beklentisinde olduğunu düşünen sosyal fobik birey yüksek derecede endişe duymaya başlar. Yüksek derecede endişeye sahip olan sosyal fobik birey, yetenekleri konusunda kendisinden şüphe ederek yapacağı hataların sonucu olarak toplum tarafından dışlanacağı tarzında koşullu inançlara sahip olur. Bu yüzden bu inançlar genel olarak kusursuzu arayan mükemmeliyetçi kişilerde daha çok görülür. Bu kusursuzluk arayışındaki mükemmeliyetçi bireyler performanslarının da kusursuz olmasını isterler, ama bu durumu arzulayan birey kendisini bu

kapasitede görmüyorsa olumsuz değerlendirilme korkusunu yaşamaya başlar. Sonuç olarak, olumsuz değerlendirilmekten korktukları için kusursuz olmadıklarına inandıkları eylemlerden kaçınırlar (Frost, Glossner, Maxner, 2010).

2.2 Benlik Saygısı

Sosyal psikoloji alanında araştırılan kavramların üst sıralarında arasında benlik saygısı da yer almaktadır. Benlik saygısı “benlik kavramı”ndan bağımsız incelenemediğinden, benlik saygısının vazgeçilmez bir parçası olarak kavramsallaşmıştır. Bu kavram üzerine devam eden araştırmalar süresince, benlik saygısı ifadesine fazlasıyla dikkat çekildiğinden literatür taramalarından benlik kavramı ve benlik saygısı eş anlamlı ifadeler olarak karşımıza çıkabilmektedir. Toplum tarafından olumlu karşılık bulmuş olması benlik saygısına yönelik odaklanmanın temel nedenidir. Bu olumlama bireyin benlik saygısına yönelik artı değerlerin hem bireye, hem de topluma yararlı olacağı anlayışından kaynaklanmaktadır (Cast ve Burke, 2002). I

Benlik saygısı, bireyin kendi saygınlığını değerlendirmesi olarak ifade edilmiştir. Bu değerlendirme; bireyin kendi yeterliliğine, başarı durumuna ve değerlerine yönelik olumlu veya olumsuz görüşlerini kapsamaktadır. Benlik saygısı koşullar değişmediği müddetçe stabil kalsa da, sosyal yaşantının ve mekanın farklılaşması durumunda, cinsiyet, yaş vb. değişkenlere göre değişiklik gösterebilmektedir (Avşaroğlu ve Üre, 2007).

Benlik kavramının ve benlik düşüncesinin kişi tarafından benimsenmesi benlik saygısını oluşturmaktadır. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, birey kendi tutum ve davranışlarını onaylayarak oluşturduğu benlik kavramını beğenip onaylamakta ise benlik saygısı oluşmuş demektir. Benlik saygısı oluşan birey ise kendisini beğenilmeye, sevmeye değer görmesidir. Bu ruhsal durum, bireyin kendisine özgüveninin olmasını ve kendisini olduğu gibi kabullenmesini sağlamaktadır. (Efilti ve Çıkılı, 2017).

2.2.1 Benlik Saygısının Boyutları

Benlik saygısı, bireyin kendini etkili sayması ve kendine saygı duyması olmak üzere iki bileşeneden oluşmaktadır. Kendini etkili saymak, düşünmek, öğrenmek, seçmek ve doğru kararlar almak, zorlukların üstesinden gelmek ve değişiklik yapmak için yeteneğine güvenmek anlamına gelirken, kendine saygı duymak ise birinin mutlu olma hakkına duyulan güvene ve insanların yaşamlarında görünen saygıya, sevgiye ve kendini gerçekleştirmeye layık olduğuna güvenmek anlamına gelmektedir (Khalek, 2006). Reasoner (2005) ise benlik saygısını yetkinlik ve değer olmak üzere iki farklı boyutta değerlendirmiştir. Bu iki bileşenin temelinde, benlik saygısı hayatın zorluklarıyla mücadele edebilme ve mutluluğa layık olma deneyimi olarak tanımlanmaktadır.

2.2.2 Benlik Saygısının Gelişimi

Çağdaş yaşamın her safhasında benlik saygı kavramı yer almaktadır. İnsanlar sosyal etkinliklerde, çalışma ve okul hayatlarında yüksek özgüvenin başarılı olmanın anahtarı olduğuna inanırlar. Benlik saygısı, kişinin kendini öznel değerlendirmesinin yanı sıra, kişinin başkaları tarafından değerlendirilmesi anlamına da gelmektedir. Bu durum, benlik saygısı değerlendirmesi yüksek olan kişinin kesin olarak çevresindeki diğer insanlardan daha değerli olduğu anlamına gelmemekte, sadece kişinin kendini değerlendirmesinin olumlu olduğu anlamına gelmektedir (Robins ve Trzesniewski, 2005).

Kişinin benlik saygısının gelişiminde 3 ana etken söz konusudur: Bunlar, başkalarının bireye olan saygısı, bireyin yeterliliği ve bireyin hem öz saygınlığını hem de başkalarının kendisine duyduğu saygıyı kendisi için değerlendirebilme yeteneğidir. Bu etkenlerden birincisi kişinin duygusal yoğunluğunu artırıp, kendi kendisini sevmesinde etkili olur ve bu durum; duygusal kendiliğin oluşumunu sağlar. İkinci etken kişinin kendisini tamamlamasına yardımcı olurken, üçüncü etken ise kişinin kendiliğinin ruhsal boyutunu tamamlar (Kurtyılmaz, Can, Ceyhan, 2017).

Çocukların büyük çoğunluğunun özgüveni yüksek olmakla birlikte, geçen zamanla birlikte yaş ilerledikçe bu özgüven azalmaya başlar. Özgüvendeki bu azalma bilişsel öğrenmenin bir neticesidir. Çünkü çocukların hayalperest

tutumları sosyal çevreden gelen geribildirimler çerçevesinde şekillenir ve onlar daha önce oluşan geri bildirimler doğrultusunda, olumsuz geri bildirim almamak adına daha dengeli davranmaya başlarlar. Çocukların ilköğretim hayatındaki negatif geribildirimleri ana sınıfı eğitimleri esnasında aldıkları negatif geri bildirimlerden daha fazla olduğundan benlik saygısı ergenlik sürecine kadar dengeli bir şekilde azalmaktadır (Çakırlı, 2017).

Çocukluktan, ergenlik ve yetişkinlik dönemine kadar dengeli bir şekilde artan benlik saygısı 60 yaşından itibaren çok az artmaya devam eder. Bireylerin yetişkinlik süreçlerinde kendi değer hislerini artış eğilimine yönlendirecek enerji birikimine sahiptirler. Kişisel gelişim üzerine araştırma yapan araştırmacıların büyük çoğunluğu orta yaş grubundaki insanların kendi duygularını ve çevresindeki insanları yönetme kabiliyetlerinin daha fazla olduğunu iddia etmektedirler. Bu yaklaşımlar kişilerin olgunluk düzeylerinin, karalılık tutumlarının ve bilinç düzeylerinin artışıyla doğrudan ilgilidir. Bazı araştırmacılar benlik saygısının 70'li yaşlarda düşüş eğilimine girdiğini düşünmektedirler. Bu düşüşün esas nedeni kişinin bedensel işlevlerindeki azalma ve kişinin sosyal statüsünün azalmasıyla doğrudan bağlantılıdır (Robins ve Trzesniewski, 2005)

2.3.4 Yüksek ve Düşük Benlik Saygısının Özellikleri

Kişinin kendisine olan inancı benlik saygısının bir diğer ifade şeklidir. Benlik saygısının yüksek olması kişiyi kendisini değerli, beğenilen ve kabul gören bir kişi olarak tanımlamasıyla orantılıdır. Sağlıklı olmayan durum kişinin kendisini yetersiz ve değersiz olduğunu benimsemesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu nedenledir ki kişinin yaşamını şekillendiren ana unsurlardan birisi de benlik saygısıdır. Konu üzerine yapılan araştırmalar başarı ve başarısızlığın benlik duygusuyla bire bir alakalı olduğunu ispatlamaktadır. Bu nedenledir ki, yeteneklerinin ve potansiyellerinin farkında olan, benlik saygısı yüksek olan kişiler kendilerini değerli gördüklerinden dolayı başarılı olurken benlik kaygısı düşük kişilerde bu durum böyle değildir. Belirtilen nedenlerle zorluklara göğüs germek ve risk alarak başarıyı hedeflemek benlik saygısı yüksek kişilerde daha sık karşılaşılan bir durumdur (Uçar ve Konal, 2017) Benlik saygısı yüksek olan bireylerde görülen belli başlı özellikler aşağıda sıralandığı gibidir:

- Sosyal çevrede kabul görmek,
- Sevilip sayılmak,
- Çevreye ve kendisine aidiyet hissetme,
- Takdir edilmek ve teşvike açık olmak,
- Başkaları tarafından güvenilir kişi olarak görülmek,
- Ulaşabileceği beklentileri hedeflemek,
- Doğru seçim yapabilme yeteneği gelişmiş olmak,
- Sosyal ve kişisel sorumluluk almaktan asla çekinmemek,
- Hatasını görüp telafi edebilmek ve yaşamı anlamlandırma amacına olmak

Benlik saygısı düşük bireylerde genellikle öfke ve sinir hali hâkim olur. Bu öfke halinin esas nedeni; geçmişteki sosyal hayatta yaşanan ihmal edilmişlik duygusu, terk edilmişlik hissiyatı, kötüye kullanılmışlık nedenli incinme düşüncesidir. Geçmişte yaşanan olumsuz deneyimler ve buna bağlı öfke hali kişinin kendisini toparlamasına negatif etki ederek genellikle kişinin endisinden nefret etmesiyle sonuçlanabilmektedir. Bu durum kişinin kendisine olan inancını da kötü etkileyerek iyi bir şeyler başarabilme duygusunu törpülemekte ve kişi kendisini değersiz hissedebilmektedir. Bu tip olumsuzluklar bireyin iyi bir şeyler başarması aşamasında kendi başarısının kendisi tarafından engellenmesi girişimine dahi neden olabilmektedir. Benlik duygusundaki zayıflık ve geçmişte yaşanan başarısızlık halinin devamlılığı zihinde olumsuz bir imgeye dönüştüğünden kişi başarılı olacağı deneyimi de kendi zihniyetiyle uyumlu hale getirmek için başarısız olmayı tercih edebilmektedir. Bu gibi bir duyguya kapılan insanlar iyi bir şey başarmayı haketmediklerini, zayıf ve acınacak kadar düşkün olduklarını kabullendiklerinden kendi içlerinde kendilerini olumsuz yargılayan iç konuşmalar yapmaktadırlar (Eroğlu ve Odacı, 2019).

2.2.3 Ebeveyn Tutumları

2.3.3.1 Ebeveynlik

Çocuğun davranışsal öğretilerini geliştiren; birlikte veya fevri olarak gerçekleşen davranışlar bütünü ebeveynlik olarak ifade edilmektedir (Özden, 2013). Bu

kavram, çiftlerin çocuk sahibi olmalarına karar süreciyle başlar ve yaşam boyu devam eder (Koç ve ark., 2016). Bu bağlamda, sorumluluk üstlenip gerekli iş ve eylemleri yerine getirmeksizin sadece çocuk sahibi olmak ebeveynlik olarak nitelendirilememektedir (Sünbül ve Diğerleri, 2005). Ebeveynlik kavramının merkezinde çocuk bulunmakta olup, anne baba ve çocuktan oluşan çekirdek aile yapısı için ebeveynlik bir olgu olarak değerlendirilebilir (Kömürcü, 2014).

Doğada insan yavrusunu diğer canlılardan ayıran en önemli özellik, diğer canlı yavruları kısa sürede kendi kendine yetebilecek hale gelirken insan yavrusunun uzun süreli bakım ve ilgiye ihtiyaç duymasıdır. Diğer canlılar çok kısa süreli bakımla hayatta kalırken, aynı şartlar ilgiye muhtaç haldeki insan yavrusuna uygulanır ise hayatta kalması neredeyse imkânsız hale gelir (Kömürcü, 2014). Ebeveynlerin çocuk sahibi olması benzersiz bir duygu olmasının yanı sıra, onlara bir takım sorumluluklar da yüklemektedir. Çocuk sahibi olmanın getirdiği mutluluk, devamında zor katlanılan bir sürecin de başlangıcıdır. Ebeveynlerin sorumluluk ve rolleri zorunlu olarak değişirken, çocuğun fiziki durumu ve ilgiye olan ihtiyacı ebeveynler açısından zorlu bir sürecin başlangıcıdır (Koç ve ark., 2016).

Canlı türleri arasında insan yavrusunun özel ilgiye olan ihtiyacı ebeveyn kavramını diğer canlı türlerinden daha değerli kılmaktadır. Ebeveynlik statüsü; çocukların ihtiyaçlarını giderme, onların fiziki yetersizlikten kaynaklanan ihtiyaçlarını giderme ve psikolojik destek sağlama gibi pek çok bileşeni bir arada barındırır. Bu önemli statü bağlamında pek çok kuram geliştirilmiştir. Bu kuramların ortak yönü, çocuklarla kurulacak bağın önemi, çocuğa karşı geliştirilen uygulama ve sorumluluklardır (Kömürcü, 2014).

2.3.3.3 Ebeveyn ve Çocuk İlişkisi

Yeni doğan bir çocuğun ilk sosyal çevresi anne baba ve kardeşleridir (Güenalp, 2007). Çocuk doğru yanlış kavramlarını ve tüm hayatını yönlendirecek davranışlarının temelini bu ortamda benimsediğinden ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkinin niteliği son derece önemlidir (Çetinkale, 2006). Çocuğun ebeveyne olan ihtiyacı psiko-sosyal ve fizyolojik ihtiyaçlar olmak üzere iki ana başlıkta toplanabilir.

Çocuğun fiziki ihtiyacından ileri gelen uyku, dinlenme, yeme-içme ve psiko-sosyal ihtiyacından ileri gelen, özgüven, sevilme, sorumluluk alma ve güven aşılması ebeveynlerin temel görevleridir (Güenalp, 2007). Bu ihtiyaçların karşılanması ve çocuğun bu ihtiyaçlarla yaşamını şekillendirmesi üzerine üretilen teorik yaklaşımlar her ne kadar farklılıklar içerse de yaklaşımların ortak noktası çocuğun gelecek yaşamının psiko-sosyal ve fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması oranında şekilleneceğidir. Diğer bir anlamda çocuğun yaşamının ilk yılları ebeveynlerin davranışları bağlamında çocuğun kişiliğinin ve karakterinin oluştuğu yıllardır. Bu nedendir ki ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişki son derece önemlidir (Öngider, 2013).

Yeni doğmuş bir çocuğun ilk öğretmenleri annesi babası olduğundan, çocuğun ilk sosyal edinimleri, bilgi-becerilerinin gelişmesi ve sosyal çevreyle ilk iletişim süreci ebeveynlerinin öğrettikleriyle sınırlıdır. İlk öğretici fonksiyonundaki anne babanın çocuğa öğrettikleri onun gelecek yaşantısı üzerinde derin ve kalıcı izler bırakmaktadır. Çocuk anne ve babasından birinci derecede etkilendiğinden güven duygusu kendisine hissettirilen ölçülü ve dengeli güven oranında gelişebilmektedir. Çocuk çekirdek ailenin davranışlarını rol model olarak benimsediğinden, çekirdek ailenin davranışları çocuğu birinci derecede etkilemekte ve her konuda çocuğun yaşamını şekillendirmektedir. Aile doğru-iyi davranışlarda bulunuyorsa çocuğun iyi ve dengeli davranışlarda bulunması; aile kötü-yanlış davranışları öğretiyorsa çocuğun kötü ve dengesiz davranışlarda bulunması olasıdır. Çocuk henüz konuşma sürecinde olmadığından davranışlar çocuk tarafından taklit edilmekte ve sözlerden çok daha fazla etkili olabilmektedir. Anne ve babanın davranışları çocuk açısından bir model olduğundan çocuk bu davranışları rol model olarak benimsemektedir. Bu durum kritik bir önem arz ettiğinden anne ve babaların çocukla iletişim sürecinde dengeli ve tutarlı davranmaları son derece önemlidir. Dengeli tutumdan kasıt, sevgiyi ve bağlılığı çok fazla abartmadan verebilmektir. Çocuğa aşırı bağlılık gösterilmesi olumsuz olduğu gibi, çocukla iletişimde araya fazla mesafe konulması da çocuğun sevgiyi hissetmesini engelleyebilir ve güven duygusunu zedeleyebilir. Bu nedenle çocukla iletişimde dengeli davranabilmek son derece önemlidir. Çocuğu taşıyabileceğinden fazla sorumluluk yüklenmesi onun başarısızlık duygusunu geliştirirken çok fazla korunması da sorumluluk almasını

ve karar verme mekanizmalarının gelişimini olumsuz etkilemektedir. Bu kritik durumu aşabilmenin en önemli yolu çocuğun benlik algısının gelişimine önem vermektir. Onun duygu-düşüncelerinin önemsendiğinin hissettirilmesi, sözlerine değer verilerek dinlenmesi ve değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Çocuğa böyle bir aile ortamı oluşturulması halinde özgüveni yüksek uyumlu, kendini kontrol edebilen, yaratıcı bir birey yetiştirilebilecektir (MEB, 2013).

2.3.3.4 Ebeveyn Tutumları

Çocukların psikolojik, sosyal, fiziksel ve zihinsel gelişimleri doğumlarından itibaren başlayan uzun soluklu bir süreçtir. Belirtilen bu gelişimler birçok çevresel ve anne babadan aktarılan pek çok kalıtsal etken çerçevesinde şekillenmektedir. Bireyin ailesi sosyal hayatta edineceği diğer birikimlerin başlangıç noktasını oluşturmaktadır ve bu nedenle bireyin hayatının geri kalanını etkileyen en önemli olgulardan birisi ailedir. Bireyler sevilme ihtiyaçları, özgüven duygusu ve saygı gibi sosyal edinimlerini aile içinde edindiklerinden, çocuğun gelişiminde aile birinci derecede etkili olmaktadır (Yücel, 2017). Her çocuk doğduğunda ailesinden kendisine geçen anatomik özellikler ve genetik kodları yapısında barındırmaktadır. Bu anatomik özelliklerin sağlayacağı avantaj ve dezavantajların yanı sıra onları birey haline getirecek asıl unsur ebeveynlerinin tutum ve davranışlarıdır. Çocuğun genetik özelliklerini de dikkate alarak yetiştirilmesi onun geleceği açısından dönüm noktasıdır. Ebeveynlerin çocuğa karşı davranışları yaşamın her noktasını şekillendiren ve yönlendiren fonksiyonlar bütünüdür. Bu bağlamda davranışlar büyük önem arz etmektedir (MEB, 2013).

İnsanların yaşadıkları sosyal hayattaki statüleri ve topluma bakış açıları çocuk sahibi olmalarıyla birlikte yeniden şekillenmeye başlar. Dünya üzerindeki tüm canlılar içerisinde yeni doğan yavruya yetişkinlik dönemine kadar ilgi gösterilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması durumu sadece insana özgü bir durumdur. Anne baba çocuğuna anatomik bazı özelliklerini ve genetik kodlarını aktarırken onu sosyal bir varlık olarak yetiştirerek bireyi kültürlerini ve geleneklerini de aktarırlar. Bu kültürel aktarım çeşitli aşamalardan oluşmakla birlikte, çocuğun gelecekte kişilik oluşumunda etkili olmaktadır. Genç bireyin özgüveni, reddetme ve kabul gibi tüm tutumları ve tepkileri bir bakıma

ebeveynlerinin tutum ve davranışlarını da yansıtmaktadır. Çocuğun davranışlarının olumsuz veya olumlu olmasında anne ve babanın çocuğu yetiştirmesi aşamasındaki olumlu ve olumsuz tutumlar doğrudan etkilidir (Aktaş, 2011).

Çocuk en yakın sosyal çevresi olan ailesinden gördüğü davranışlar bütünü sentezleyerek kendi davranış tarzını ortaya çıkarmaktadır. Diğer bir anlamda çocuğun davranışları anne ve babanın davranışlarının bir kopyasıdır. Sosyal çevrede karşılaşılan bir duruma karşı çözüm üretme aşamaları ve sosyal davranışların şekillenmesi ve karşılaşılan durumlar esnasında yetenek ve yeteneksizliklerin farkına varılması ebeveynlerin çocuğa öğrettiği davranışlar etrafından şekillenmektedir. Anne ve babanın tutum ve davranışlarına ek olarak çocuğun davranışları algılama derecesi ve değerlendirme becerisi de önemlidir. Tutum ve davranışlar aileden aileye farklılık gösterebilmektedir. Bazı ailelerin hayata bakışı pozitif ve enerji doluyken bazı ailelerin hayata bakışı negatif ve düşük enerji seviyesinde olabilir. Bunlar genel ifadeler olmakla birlikte dünya üzerindeki ebeveynlerin en ince özellikleri incelendiğinde her çocuğun yetiştiği ortam bir diğerinden farklı olabilmektedir (Yücel, 2017).

Çocukluktan ergenlik sürecine doğru geçiş aşamasında sosyal çevrenin önemi daha da önem kazanır. Bu süreç aile içi ilişkilerin yerini yavaş yavaş arkadaşlık ilişkileri almaya başlar. Ama bu noktada önemli olan durum, çocuğun seçeceği çevrenin de anne baba tarafından belirlenmesi veya çocuğa telkin edilmesidir. Genç birey ailesinden yeterli doyumu alabiliyor ve sosyal çevre ile iletişim becerilerini ailesinden kazanabiliyorsa sosyal çevre ile iletişim konusunda zorluk yaşamaz. Genç bireyin sosyal çevreyle iletişim ve ilişki süreci benlik algısına doğrudan etki eder. Buradan anlaşılacağı üzere ebeveynlerin çocuğa karşı tutumu onun gelecekte oluşturacağı kişiliğe ve davranışlarına kadar her anlamda etkili olmaktadır (Sezer, 2010).

2.3.3.4.1 Demokratik Tutum

Çocuğun gelişimi sürecine yönelik en önemli tutumlardan birisi de demokratik tutumdur. Bu tutumu benimseye ailelerin çocukları, kendilerini diğer ortamlarda

büyüyen çocuklara göre daha özgür hissederler. Bu özgürlük çocuklara sağlanan hareket serbesiyetiyle ilgilidir. Ebeveynler ise genel olarak tutarlı davranışlara sahip olup çocuklara güven verici telkinlerde bulunurlar; çocuklara rahatsızlık vermeden denetim görevini üstlenirler. Demokratik ortamda çocuğunun kapasitesini değerlendirmesi imkanı veren ebeveynler, çocuklarına güven duygusunu yanı sıra karar verme yetisi de kazandırır. Demokratik tutumun sağladığı özgürlük ortamında çocuklar özgüveni yüksek birey olma yolunda ilerlerken kendilerini karar verebilecek kadar akıllı hissederler ve tercihlerini kendileri yapabilirler (Sezer, 2010).

Bu tutumun en önemli unsurlarından bir diğeri de çocuk ve aile arasındaki iletişim sürecinin gerçekçi ve açık sözlü olarak gerçekleştirilmesidir. Ebeveyn isteklerini çocuğa aktarırken onunla ilgilendiğini hissettirerek, olabildiğince açık sözlü davranır. Bu ortam çocuğun özgüvenli yetişmesine büyük katkı sağlar. Bu alanda asıl karar verici her ne kadar anne ve baba olsa da çocuğun fikirlerine ve değerlerin önem verildiğinden onun yaşam alanının korunması için üstün çaba harcanır. Bu ortamdaki denetim anlayışı sevgi ve ilgi ile birlikte uygulanır. Ortamın sağladığı özgürlük, denetim ve sevgi ile bir bütünlük oluşturur. Kurallara bağlılığın olduğu bu aile ortamında, çocuk da kuralcı olarak yetiştirilir. Çocuğa doğrudan kurallar dikte edilmese dahi, kurallara doğru yönlendirme yapılmaktadır. Anne baba ve çocuğun birbirine karşı haklarının olduğunun bilincinde olan bireyler bu haklara saygı gösterirler. İfade edilen demokratik tutum sayesinde çocuk sorumluluk bilinciyle büyürken ailler onu teşvik edici ve ona karşı hoşgörölü davranmayı ihmal etmezler. Aile içerisinde demokratik tutum çocuğu zorlayarak bir kalıbın içerisine sokma amacı gütmaz. Çocuğun tercih hakkı olduğundan dolayı çocuk isteklerini çekinmeden belirtebilir. Bu yönleriyle incelendiğinde demokratik tutumun çocuk yetiştirmede etkili bir yöntem olduğu ifade edilebilir. Bu tutumda çocuk hatalı ve doğru davranışlar konusunda aydınlatıldığından, davranışlarının aile tarafından reddedilmesi gibi durumlara pek rastlanılmaz. Zaten çocukların psikolojisi doğal olarak kabul görme üzerine şekillenmektedir. Demokratik tutum çocuğun görüşlerinin, tutum ve davranışlarının kabul edilmesini pekiştirdiğinden çocuk kendisini kötü hissetmez. Demokratik aile ortamında çocuklar daha özgüvenli yetişir ve

seçimlerini kendi kendine yapabilme becerisini kazanabilir. Çocuğun sosyal bakımdan zgven kazanmasında çocuğun benliğini tanımasına müsaade edilmesi gelişimini etkilediğinden, demokratik tutum çocuğun daha yaratıcı ve özgüvenli olmasına da ciddi katkılar sunar. Aile içinde ebeveynleri tarafından kabul görmesi ise çocuğun karar alma ve uygulama aşamasında kafa karışıklığını önleyici bir fonksiyon üstlenir. Çocukların gelişim sürecinde ailelerinden beklentileri olduğu gibi ailelerin de çocuklarından beklentileri vardır. Aileler beklentilerini belirli davranış kalıpları şekline sokarak beklentilerini daha görülür hale getirirler. Çocuğa kazandırılmak istenen davranış kurallarının ise sınırlarının çok iyi belirlenmesi gerekmektedir. Çocuğun seviyesinin üzerinde davranış kalıplarını sunmak olumsuz karşılanacağı gibi çok düşük düzeyde davranış kalıplarını sunmakta ocuk tarafından benimsenmeyebilir. Bu durumda dengenin iyi sağlanması çocuğun katılım durumuna ve davranışları benimsemesine dikkat edilmelidir. ocuk aileyi rol model aldığından çocuğa uygulanacak davranış kurallarının aile içerisinde de uygulanması gerekmektedir. Aile içi demokratik tutumda çocuğun yaptığı davranışlar ebeveynler tarafından takdir edilir ve ödüllendirilir, başarısızlık durumu ise doğrudan tepkiyle karşılanmaz. Başarızılık halinde çocukların sorunu görmesi anne baba tarafından sağlanır ve gösterilen yol ile çocuğun yanlışları görmesi sağlanır. Böylece ocuğun sorumluluk duyguları gelişirken, bilinci açık hale gelir ve fikirsel gelişimle birlikte muhakeme yeteneğinde de artış görülür. Demokratik tutumun koşulsuz sevgi ilkesi, farklı tutumlarda yaşayan çocuklardaki gibi özgüvensiz ve ailesine bağımlı ocuk yetişmesini engelleyici bir fonksiyon üstlenir (Günalp, 2007).

Demokratik tutuma sahip ailelerin çocuklarında girişimci ruh hali daha baskın olur. Bu ortamda yetişen çocuklar özgüvenli olmalarının yanı sıra kendilerini kontrol edebilme yetenekleri yüksek düzeyde olup psiko-sosyal yetileri daha gelişkindir. Böylelikle ocuklar toplumda liderlik yapabilecek yeteneğe sahip olurlar ve sosyal çevreye dönük karakterleriyle girişimci bir karaktere bürünürler. Ebeveynlerinin tutum ve davranışlarını özümseyen çocuklar çevreyle uyum problemi yaşamadıkları gibi duygularını kontrol edebilir ve fiziksel becerilerin, geliştirirler. Diğer aile yapılarına göre daha uyumlu ve kaynaşmaya önem veren

demokratik aile tutumu; sosyalleşme bilinci olan; bilişsel, ruhsal gelişimi tetikleyen bir aile tutumudur (Sak ve ark., 2015).

2.3.3.4.2 Otoriter Tutum

Otoriter ebeveynler çocukların kendilerine mutlak itaat etmesini ve emirlerini tartışmaksızın yerine getirmesi beklentisi içerisindedirler. Çocuklarıyla olan iletişim süreçlerinde arada sürekli mesafe bulunur ve çocuğun söz hakkı bulunmamaktadır. Bu aile tipinde çocuğun beklentileri ve gereksinimleri dikkate alınmamakla birlikte seçim hakkı da bulunmamaktadır. Otoriter ebeveyn tutumunda çocukların istek ve talepleri tartışmaksızın reddedilir. Çocuğa karşı soğuk tutum olduğundan, ailenin beklentisi gerçekleşmedikçe çocuğa sevgi gösterilmez.

Otoriter aileler çocuğa sert, soğuk ve kendi isteklerini içeren kesin bir tavırla yaklaşırlar. Bu tutumu benimseyen ailelerde çocuklarla etkileşim az ve yetersizdir. Çocuğun duygularını, ifade etmesi imkânı çok zor verilir. Aileler çocukları konulan kurallara uymaları için zorlarlar. Eğitim esnasında sık sık cezaya yer verildiğinden çocuğun kendisine ait bir otoritesi oluşmamaktadır. (Eroğlu ve Parlar, 2018).

Ataerkil bir kültürün de parçası olan otoriter aile tiplerinde otorite sahibi kişi babadır. Sorgulamadan itaat etmesi çocuğun bir görevi gibi dikte edilir. Otoritenin her dediğinin yapıldığı ve çocuk otorite tarafından kabul gördüğü ölçüde değerlidir. Otoriter aile tipinde yetişen çocuklarda kendisini tanımlayamama, sosyal çevreyle sağlıklı bir iletişim süreci kuramama aileye karşı sevgi duymama, hislerine hâkim olamama, ani sinirlenme atakları, alıngan tutum-davranışlar, sürekli korku-kaygıyla yaşama durumunun sürekliliği gözlemlenmektedir (Güenalp, 2007).

Çocuğun baskı altında yetiştirildiği bu aile tutumunda, çocuğun sürekli denetimi ve kendi yargılarını sürekli olarak çocuğa dayatma durumu söz konusudur. Otoriter tutumda da aile yaşamını düzenleyen kurallar demokratik tutum örneğindeki gibi olmasına karşın buradaki en önemli fark çocuğu bilgilendirme sürecinin olmamasıdır. Otoriter tutumda sorgulamadan itaat esas alınmakta ve

çocuğun yaptığı iş ve eylemler ise korku üzerine kurulu bir sistemde dışlanmadan kabul görme üzerine kuruludur. Demokratik sistemde ödüllendirme söz konusu iken burada cezalandırma durumu ön plana çıkmaktadır. Çocuğa karşı gösterilen ilgi düşük olmasına karşın beklentilerin yüksek olması durumu söz konusudur. Çocuğun sevgiyi almasının tek koşulu ailenin isteklerine itaat etmektir. Bu tutumda aile katı bir disiplin uyguladığından çocuk her kurala uymak zorunda bırakılır. Çocuğun özgür davranması itaatsizlik olarak algılanır. Bu baskı neticesinde çocuk; sessiz, uslu, nazik, dürüst ve dikkatli olsa dahi kolaylıkla başkalarının etkisinde kalabilen, hassas bir bünyeye sahip olur. Kişisel karar alma durumunun çocuk açısından çok zor olduğu bu ortamda çocuğun benlik saygısı gelişmez ve ailenin bir kopyası gibi davranma durumu ortaya çıkar. Çocuğun kişisel gelişimine önem verilmediğinden çocuk kendi başına karar veremez ve özellikle erkeklerde çevreye karşı saldırgan tutum ortaya çıkabilir. Özgüveni eksik yetişkinleri ortaya çıkaran otoriter aile ortamı çocuğun kendine güvenmesini de olumsuz olarak etkiler. Sonuç olarak kensine ve çevresine saygısı düşük bireye dönüşen çocuklar sosyal çevreyle iletişim hususunda da yetersizlikler yaşamaya başlarlar. Otoriter tutumun yetiştirdiği çocuk tipini kısaca özetlemek gerekirse; bireysel otoritesi olmayan sosyal çevreyle iletişimde zaafları olan ve çekingen tipler bu ailelerde yetişen çocukların genel özellikleridir. Bununla birlikte çocuklarda oluşan psiko-sosyal sorunlar, aile içerisinde çocuğu yönlendirmede şiddet uygulanmasının bir sonucu olup, uygulanan şiddet çocuğun geleceğinde tarifi imkânsız izler bırakır (Yücel, 2017).

2.3.3.4.3 Koruyucu-İstekçi Tutum

Olmaması gerekenden fazla kontrolün söz konusu olduğu koyucu-istekçi tutum, çocuğun sosyal çevre ve tehlikelere karşı aşırı derecede korunmasını ifade eder. Bu tutumda en önemli ayrıntılardan biri çocuğun isteğinin ebeveyn tarafından onaylanmamış olsa dahi yerine getirilmesidir. Çocuğa fırsat verilip bir şey yapması beklenmeksizin çocuk tarafından yapılması gerekenler aile tarafından yerine getirilir. Bu nedenle çocuk tecrübe ederek öğrenemez; gereğinden fazla ilgi çocuğun öğrenmesini kısıtlayıcı etkiye sebep olur ve çocuk kendi başına iş yapmayı öğrenemez. Özgüveni olmadığı için kendi kendine

karar veremeyen çocuklar bu tür ailelerin tutumları sonucu yetişmektedir (Yoleri, Erdoğan ve Tetik, 2017).

Aşırı kollamacı bir anlayışı benimseyen bu tutumda, ebeveynlerin çocuğuna sevgisini aşırı abartması durumu söz konusudur. Ailenin kontrol mekanizması oldukça bunaltıcı seviyededir. Çocuğun çok fazla himaye edilmesi neticesinde çocuğa sorumluluk olarak verimesi gereken her eylem aile tarafından yerine getirilir. Çocuk deneyim elde etmeden yetişirken, özgüveni eksik bir birey topluma kazandırılır. Bu tip bireylerde özgüven eksikliği ve karar vermede yetersiz olma durumu söz konusudur (Sezer, 2010).

Toplumumuzda çocuğu sürekli korumak ve kollamak fikri güzel görülse de bu durumun aşırıya kaçması çocuk üzerindeki baskı ve denetimin artması anlamına gelmektedir. Buna ek olarak, çocuğa karşı aşırı hassas olup özen gösterme eğilimi de çocuğun öğrenme sürecini kısıtlamaktadır. Böylelikle çocuk bağımlı hale gelmekte ve yersiz duygusallıklara kapılacak bir ruh haline sahip olabilmektedir. Koruyucu aile tipinde yetişen çocukların aileye bağımlılık durumu süreklilik arz edebilmektedir. Çocuğun kendi benliğini kazanamaması nedeniyle psiko-sosyal yetkinlik elde edilememekte öğrenim hayatı da sorunlu ilerlemektedir. Çocuk sürekli olarak kendisini aileye bağımlı hissettiğinden yemeğini kendi yemesi gereken yaşlarda (8-9) dahi ailesinin yedirmesi beklentisi içerisinde olabilmektedir. Banyo ihtiyacını dahi kendi başına yapamamaktan tutun da, anne babasıyla birlikte uyuma ihtiyacına kadar, sosyal ve fiziksel ihtiyaçlarını tamamlayamama bu tip ailelerin çocuklarında sıklıkla görülen bir durumdur. Anneye aşırı bağlılığın olması sürekli koruyucu olmanın bir neticesidir. Koruyucu aile ortamı çocuğun sosyal ihtiyaçlarını tamamlamasını engellerken çocuğun sosyo-kültürel ortamlarda da çevreye bağımlılık hissetmesine neden olur. Çocuk kendi ihtiyaçlarını kendisi gideremediğinden dolayı yer yer alay konusu olacağından arkadaş çevresinde alay edilen ve sürekli ezilen bir karakter ortaya çıkabilmektedir. Koruyucu ailelerin çocuklarının yetişkinlik sürecine geçmesi biraz daha uzun zaman alabilmektedir. Çocuk her ne kadar fiziksel gelişimini tamalamış görülse de yetişkinlerin yaptıkları iş ve eylemleri yapmakta yetersizlerdir. Bu durum sosyal çevreyle ilişki ve iletişim bakımından çocuğu sık sık zor durumda bırakmaktadır. Korumacı aile

çocuklarında beklentileri yerine getirilmediğinde ağlama duygusal olma durumları sıklıkla gözlemlenmekte, çocuğun fiziksel becerileri gelişmemiş olduğundan yaş grubuna göre kendi yapması gereken işleri başkalarından bekleme alışkanlığı oluşmaktadır. Çocuğun kendi iş ve eylemlerini yapamamasından dolayı çevresindekileri kullanma eğilimi gelişmektedir. Bu durum ise gereksiz şımarıklıklara yol açmakta, çocuksu davranışlar sıklıkla gözlemlenebilmektedir. Ailelerde sıklıkla görülen durumlardan bazıları: çocuğa sorumluluk vermeme, çocuğun taşınması gereken okul çantasının dahi ailesi tarafından taşınması, sosyal çevreyle oyun oynamasının aile kontrolünde gerçekleşmesidir. Çocuktan hiçbir talepte bulunmayan aile, farkında olmadan çocuğu bağımlı duruma getirmekte ve yetersiz karakter sergileyen bir kişilik ortaya çıkarmaktadır (Güenalp, 2007).

Gerek korumacı tutumda gerekse otoriter tutumda ortak sorun sevginin itaat etme şartına bağlanmasıdır. Bu aile ortamlarında yetişen çocuklar sorumluluk almaktan kaçınırlar ve ailelerinin sevgisini kazanmanın tek yolu itaat olduğundan iş yapabilme becerilerini geliştirmekten uzak dururlar. Sürekli kollanan ve çevreye karşı aşırı şekilde korunan çocuklar başarılı olamayacakları düşüncesiyle çevreleriyle problem yaşamamaya dikkat ederler. Çünkü problem yaşadıkları anda çözüm önerileri bulunmamaktadır ve sorunlarla mücadele yetenekleri gelişmemiştir (Aktaş, 2001).

Kültürümüzde iyi bir anne baba olmanın önemli kurallarından birisi de çocuğu çevreye karşı sürekli gözetim altında tutma, koruma ve kollama görevi olarak algılanmaktadır. Ailenin çocuğa fazla ilgi göstermesi ve onun hiçbir şeyi kendi başına başaramayacağı düşüncesi çocukta yetersizliğe neden olur ve çocukta, yere düştüğünde bile kendi başına kalkamayacağı düşüncesi hâkim olabilir. Bu nedenledir ki, çocuğa gösterilen ilgi çocuğu sorumluluk almaktan uzaklaştıracak kadar üst seviyede olmamalıdır. Çocuk kendi düşünce sistemini kurabilmeli ve kendisi tek başına bir şeyleri yapabileceğine inandırılarak yetiştirilmelidir. Ebeveynlik çocuğun yapması gerekenleri de yapmak olarak anlamlandırılmamalı, çocuğa yapması gerekenleri öğretmek olarak anlamlandırılmalıdır. Koruyucu ailelerin çocuklarında ve aile yapılarında görülen tipik özellikleri sıralayacak olursak (Güenalp, 2007: 49-52):

- Çocuk aileye ve çevreye bağımlı yetişir. İnatçı olmakla birlikte sürekli taleplerde bulunur ve talebi gerçekleşmediğinde ise kavgaya meyleder.
- Aileler çocuğu hayatın merkezine koyduğundan, kendi iş ve eylemlerini yerine getirmekte zorlanır; sosyal hayata dair rollerini tam olarak karşılayamadıklarından dolayı mutsuz olurlar.

Bu ailelerde yetişen çocuklara gösterilen fazla ilgiden dolayı ailenin beklentisi çocuğun ömür boyu kendilerine minnettarlık duymasıdır. Ancak çocuk kendi isteklerini yerine getiremediğinden hem mutsuz-hırçın olur hem de ailesinin beklentisini tam olarak karşılayamaz. Çocuklar sürekli alıngan, ağlayarak iş yaptırma rolüne bürünürken, aileler ise çocuk yetiştirmeyi tam zamanlı bir iş gördüklerinden dolayı beklentilerini tam olarak alamazlar (Yücel, 2017).

2.3.3.4 İlgisiz ve İhmalkâr Ana Baba Tutumu

Çocukların serbest davranma özgürlüğüne sahip olduğu bu tutumda, özgürlüğün sınırlarının çocuğa benimsetilmemesi çocuğun gelişiminde bir takım olumsuzluklara yol açmaktadır. Çocuğa sunulan özgürlük çocuğun gelişimini hedeflemekten ziyade ailelerin ilgisizliklerinden kaynaklanmaktadır. Daha çok kalabalık ailelerde daha sık görülen bu durum, ailenin çocuğa doğruları öğretmesini ancak doğru ve yanlışın sınırları hususunda çocuğu bilinçlendirmemesinden kaynaklanmaktadır. Geniş aile (büyükanne, büyükbaba, anne, baba, çocuklar) kavramında ve ortalama yaşın üzerinde çocuk sahibi olan ailelerde sıklıkla karşılaşılan ihmalkâr tutumda çocukların istekleri sınırlı bir seviyede karşılanmaktadır. Bu ortamda yetişen çocuklar bencil olabileceği gibi birilerinin kendi ihtiyaçlarını karşılaması için sürekli ilgi çekme çabası da söz konusudur. Ebeveynlerin çocuğu denetlemekten aciz olması ve ona iyi-kötünün sınırlarını belirtmemesi sınırları belirlenmemiş bir özgürlük durumunu ortaya çıkartmaktadır. İhmalkâr tutumda; çocuğun sağlığı, beslenmesi, sosyal ihtiyaçları ve diğer bakım görevleri yerine getirilmediğinden, çocuk çevresindeki çocukları örnek almaya ve onlara özenmeye başlamaktadır. Bu ailelerde yetişen çocuklar kendi iç dünyalarıyla yaşamayı alışkanlık haline getirmekte, sosyal çevre ile iletişim kurabilme becerileri gelişmemekte ve yetişkinliğe adım atma aşamalarının sorunlu olması sık görülen durumlardandır (Gündüz-Algülerhan, 2017).

2.3.3.4.5 İzin verici Ebeveynlik

Çocuğun kontrol seviyesinin düşük olduğu bu ebeveynlik türünde ebeveynler çocuklarıyla ilgili olmasına karşın onları denetlemekte yetersizdirler. Çocuğun isteğine fazla ilgiden dolayı izin verilmekte ve bu durum çocuğun şımartılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Çocuğun her isteğini yapmanın onun özgürlüğüne katkı sunduğunu düşünen anne ve baba her ne kadar hoşgörülü olsa da, sınırları belirlenmemiş özgürlük sonucunda ailenin otorite kaybı meydana gelir. Katı ebeveynlikte olduğu gibi izin verici ebeveynlikte de kendini kontrol edebilme yeteneği zayıf çocuklar yetişir ve sosyal çevreyle iletişim bakımından bir takım zafiyetler meydana gelebilir. Bu tip çocuklar ailelerinin yardımıyla bir şeyleri başardıklarından dolayı bağımlı hale gelirler ve sorumluluk almaktan kaçınırlar (Usta, 2017).

2.3.3.4.6 Dengesiz ve Kararsız Tutum

Bu tutumda, ebeveynler arasında görüş birliği bulunmamaktadır. Bu görüş ayrılığının yanı sıra ailede ruhsal durumlarının sürekli değişken olması nedeniyle çocuk hangi durumda ne yapacağı konusunda kararsız kalmaktadır. Tutarsızlıklar çocuğu olumsuz etkilerken, çocuk huysuz ve tutarsız davranışlar sergilemeye başlar. Çocuğun aynı hatasına gösterilen farklı tepkiler ve hataya karşı gösterilen olumlu-olumsuz tepkilerin değişkenliği çocuğun da tutarsız davranmasına neden olur

2.4 İlgili Araştırmalar

2.4.1 Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ile İlgili Araştırmalar

Köydemir (2006) örneklemini Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenim gören 497 lisans öğrencisinin oluşturduğu çalışmada olumsuz değerlendirilme korkusu ile başkaları tarafından belirlenen mükemmeliyetçilik, utangaçlık, benlik saygısı ve algılanan sosyal beceri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışma sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusunun utangaçlığı olumlu, algılananan sosyal becerileri ve benlik saygısını ve ile olumsuz yönde yordadığı belirlenmiştir. Ek olarak, algılanan anne-baba kontrol-denetim ve başkaları tarafından belirlenen mükemmeliyetçiliğin olumsuz değerlendirilme korkusunu olumlu yönde yordadığı belirlenmiştir. Bu

bulgular doğrultusunda olumsuz değerlendirilme korkusunun utangaçlık ile anne-baba kontrol denetim arasında; başkalarınınca belirlenen mükemmeliyetçilik ile utangaçlık arasında ve benlik saygısı ile utangaçlık arasında aracı bir değişken olduğu sonucuna varılmıştır (Akt. Tosun, 2013).

Özgüngör (2006) örneklemini 454'ü kız ve 476'sı erkek olmak üzere 932 ortaokul öğrencisinin oluşturduğu çalışmada olumsuz değerlendirilme korkusunun not yönelimi ve öz bilinç ile ilişkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda, öz bilincin not yönelimi ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasında aracı değişken görevi gördüğü sonucu elde edilmiştir. Ek olarak, öğrencilerin sınıf ortamını performans odaklı algıladıkları zaman olumsuz değerlendirilme korkularının arttığı belirlenmiştir.

Bilge ve Kelecioğlu (2008) yapmış olduğu uyarlama çalışmada olumsuz değerlendirilmekten korkma ile kaygı, depresyon, utangaçlık ve sosyal kaygı arasındaki ilişkileri de incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, olumsuz değerlendirilmekten korkma ile kaygı, depresyon, utangaçlık ve sosyal kaygı arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca, olumsuz değerlendirilme korkusunun öğrencilerin sınav kaygısını arttırabileceği, okul başarısını ve derse katılımı düşürebileceğini ileri sürmüşlerdir.

Totan, Doğan, Sapmaz ve Katmancioğlu (2009) örneklemini 124'ü erkek 179'u kadın olmak üzere 303 üniversite öğrencisinin oluşturduğu çalışmalarında olumsuz değerlendirilme korkusu, iyimserlik düzeyi ve sosyal kaygı düzeyi arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, sosyal kaygı düzeyi ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında yüksek derecede anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Berry (2009) örneklemini 18-24 yaş arası 210 gencin oluşturduğu çalışmada Blumia yeme bozukluğu ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda, kişilerin stres anında gösterdiği blumik davranışlar ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Blumik davranışların olumsuz değerlendirilme

korkusunun ortaya çıkmasında ve gelişmesinde etken olduğu ifade edilse de bu etkinin dışarıdan gözlenmesi zordur.

Watson (2009) örneklemini düzenli olarak kiliseye giden 239 kişinin oluşturduğu çalışmasında içe kapanıklık ve kendilik algısının olumsuz değerlendirilme korkusuna etkisini incelemiştir. Olumsuz değerlendirilme korkusu ile yüksek rahatlık arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Ek olarak, ırk ve cinsiyetin olumsuz değerlendirilme korkusunu etkilemediği saptanmıştır. Ayrıca olumsuz değerlendirilme ile kilise faaliyetlerine yoğun olarak katılma arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Erdoğan ve Uçukoğlu (2011) örneklemini 99'u özel okul ve 116'sı devlet okulunda öğrenim gören 3, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin oluşturduğu çalışmalarında öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkusu ve atılganlık derecelerini ebeveyn tutumlarını algılamaları açısından karşılaştırmışlardır. Çalışma sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusu puanı ile atılganlık puanı arasında negatif ilişki bulunmuştur. Bir başka deyişle, olumsuz değerlendirilme korkusu azaldıkça atılganlık düzeyinin arttığı sonucuna varılmıştır.

Tosun (2013) örneklemini 338'i erkek 56'sı kadın toplam 394 din görevlisinin oluşturduğu çalışmasında özgüven ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkiyi bazı sosyo-demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum, meslekteki kıdem, görev yapılan yerleşim birimi, hayatın çoğunun geçirildiği yerleşim birimi) açısından incelemiştir. Çalışma sonucunda, din görevlilerinin olumsuz değerlendirilme korkusunun yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Ek olarak, din görevlilerinin özgüven düzeyleri ile olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Alkan (2015) örneklemini 6, 7 ve 8. sınıfta öğrenim gören 1299 öğrencinin oluşturduğu çalışmasında öğrencilerin okul ortamında yaşadığı olumsuz değerlendirilme korkusuyla bazı kişisel ve eğitsel değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin okul ortamında

yaşadıkları olumsuz değerlendirilme korkusuyla akademik başarıları arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ek olarak, öğrencilerin okul ortamında yaşadıkları olumsuz değerlendirilme korkusunu ölçen ölçekten aldıkları puanların anne-baba mesleği, anne-baba eğitim durumu, kardeş sayısı, tercih edilen çalışma türü ve kişilik tipine göre anlamlı fark gösterdiği, fakat cinsiyet, dershaneye gitme durumu, sınıf düzeyi ve özel ders alma durumuna göre anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir.

2.4.2 Benlik Saygısı ile İlgili Araştırmalar

Büyükdere (2004), kişinin benlik saygısı ile çatışma eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemek üzere öğretmenlik bölümünde öğrenim gören 343'ü kız, 157'si erkek 500 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre benlik saygısı ile kişinin çatışma eğilimi (aktif-pasif-varoluş-tümden reddetme-yoğunlukaktif önyargılı-pasif tümden reddetme çatışma) arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Literatürde benlik saygısı ile çatışma eğilimi arasındaki ilişkiyi inceleyen başka çalışmalara rastlanmadığı ancak benlik saygısı azaldıkça çatışmaya daha yatkın olunacağını belirten bulguların var olduğu belirtilmektedir.

Çankaya (2007), 500 kişiden oluşan lise 1. ve 2. sınıf öğrencileri örneklem grubuyla çalışmış, öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin cinsiyet, sosyal kaygı ve akademik başarı düzeyleri ile ilişkisini incelemiştir. Yapılan çalışma sonucunda benlik saygısı düzeylerinin cinsiyete göre değişiklik göstermediği, sosyal kaygı düzeyine ve akademik başarı düzeyine göre değişiklik gösterdiği sonucu elde edilmiştir. Buna göre, kız ve erkek öğrencilerin benlik saygılarının birbirinden farklı olmadığı, benlik saygısı arttıkça sosyal kaygının azalacağı, akademik başarının ise artacağı ortaya konulmuştur.

Alınmış (2011), intihar girişimi olan ve olmayan 90 şizofrenili hasta ile çalışarak şizofrenili hastalarda benlik saygısı, problem çözme becerisi, sosyal destek ve intihar düşüncesi arasındaki ilişkiyi incelemiş, intihar düşüncesinin neye göre değişkenlik gösterdiğini araştırmıştır. Yapılan araştırma sonuçlarına göre değişkenlerden yalnızca benlik saygısının intihar düşüncesi ile arasında

anlamalı bir ilişki olduğu, diğer değişkenlerin birbirinden anlamlı olarak etkilenmediği bulgusu elde edilmiştir.

Türkmen (2011), 196 üniversite öğrencisi örneklemiyle araştırma grubunu oluşturarak öznel iyi oluş ve anne baba tutumları, özsaygı ve sosyal destek ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda anne baba tutumlarının özsaygıyı etkilediği, anne baba tutumlarının algılanan sosyal desteği etkilediği ve özsaygı değişkeni ile algılanan sosyal destek değişkeninin bireyin öznel iyi oluşuna etki ettiği sonucuna varılmıştır.

Özdemir (2016), meslek lisesinde öğrenim gören 2. ve 3. sınıf öğrencilerinden oluşan 108 öğrenci ile çalışarak öğrencilerin benlik saygısı ile psikolojik yardım alma tutumu ve problem çözme davranışı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan çalışma sonucunda benlik saygısı ile problem çözme becerisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu, benlik saygısı yükseldikçe problem çözme becerisinin de yükseldiği sonucu elde edilmiştir.

Akyıldırım (2017), üniversite öğrencilerinde benlik saygısı, psikolojik sağlamlık ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkiyi incelemiş; 113 kadın, 36 erkek olmak üzere 148 kişiyle örneklem grubunu oluşturmuştur. Araştırmaya katılan kişilerden 38 kişi psikolojik ve psikiyatrik tedavi görmüş, bunların 5'inin düzenli ilaç 26 kullandığı, 3'ünün ara sıra ilaç kullandığı, 23'ünün ise geçmişte ilaç kullandığı bildirilmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde benlik saygısı, algılanan sosyal destek ve psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

2.4.3 Ebeveyn Tutumları ile İlgili Araştırmalar

Querido, Warner ve Eyberg (2002), Afro-Amerikan ailelerdeki okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 3-6 yaş aralığındaki 108 çocukla yürüttükleri çalışmanın sonucunda çocukların davranış problemlerinin annenin öğrenim düzeyi, ailenin gelir düzeyi ile demokratik, otoriter ve izin verici tutumla ilişkili

olduğunu tespit etmişlerdir. Hiyerarşik regresyon analizi neticesinde demokratik ebeveyn tutumunun daha az davranış problemini yordadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Nicholson, Fox ve Johnson (2005), ebeveyn tutumları ile çocukların dışa dönük davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları çalışmalarını, 2-5 yaş arası çocuğa sahip 60 anne-babayla yürütmüşlerdir. Araştırma sonuçları incelendiğinde çocuklarını zorlayıcı, sert tutumlar sergileyen ve fiziksel cezalandırma yöntemlerini tercih eden anne babaların çocuklarının daha sık davranış sorunları yaşadıkları bulunmuştur. Ancak anne babaların sergiledikleri ebeveyn tutumları ile prososyal davranışlar arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Yağmurlu ve Sanson (2009), farklı kültürlerdeki ailelerin ebeveyn tutumları ile prososyal davranışları ve mizaçlarını incelemeyi amaçladıkları çalışmalarında 153'ü Avustralyalı, 58'i Türk olmak üzere toplam 221 4-6 yaş grubu çocukla çalışmışlardır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde Türk çocuklarının daha boyun eğici bir yapıya sahip oldukları ve yardım almaya daha meyilli oldukları görülmektedir.

Cheah, Leung, Tahseen ve Schultz (2009), annelerin demokratik tutumlarının çocukların üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçladıkları çalışmalarını 85 göçmen anne ve onların okul öncesi eğitime devam eden çocuklarıyla yürütmüşlerdir. Araştırma sonuçları incelendiğinde annelerin demokratik tutumu sergilemeyi tercih ettikleri, demokratik tutumun çocukların problem davranışlarının azalmasına; davranış, dikkat ve öz düzenleme becerilerinin artmasına katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Rinaldi ve Howe (2012), ebeveyn tutumları ile çocuğun içselleştirilmiş, dışsallatırılmış ve uyum davranışları arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada çocukların dışsallaştırılan davranışlarının %44'nün anne babaların izin verici ve otoriter tutumlarıyla açıklanabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak demokratik ebeveyn tutumunun çocuğun uyumlu davranışlar sergilemesi üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Aktaş-Özkafacı (2012), annelerin ebeveyn tutumları ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 6 yaş grubu 33 çocukla yaptığı çalışmada çocuğun cinsiyetinin sosyal beceriler üzerinde farklılık yaratmadığı, annelerin demokratik tutumu arttıkça çocukların sosyal becerilerinin arttığı, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutumların çocuğun sosyal becerilerinde olumsuz etkileri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sak ve ark. (2015), 4-6 yaş aralığındaki çocukların anne babalarının ebeveynlik tutumlarını incelemek amacıyla 258 anne-baba çifti ile yaptıkları çalışmada ebeveyn tutumlarının anne babaların yaşlarından, öğrenim durumlarından, evlendikleri yaştan ve sahip oldukları çocuk sayısından etkilendiği; annelerin babalara göre daha demokratik tutuma sahip oldukları, 43 eğitim düzeyi düşmesinin ve çocuk sayısının artmasının otoriter tutumunun sergilenmesinin arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Tilbe (2015), çocukların davranış düzenleme becerisi ile ebeveyn tutumları ve problem davranış arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 53-78 aylık 143 çocukla gerçekleştirdiği çalışmasında çocuklara yönelen olumsuz ebeveyn tutumlarının davranış düzenleme becerilerini olumsuz etkilediği ve yordayıcısı olduğu, düşük düzeyde davranış düzenlemeye sahip çocukların akran sorunları yaşayabilecekleri sonucuna ulaşmıştır.

Parsak (2015), ebeveyn tutumları ile okul öncesi çocukların sosyal becerileri ve empati becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 210 çocukla yaptığı çalışmada olumlu ebeveyn tutumunun sergilendiği ailelerde çocukların yüksek sosyal beceriler sergilediği, sergilenen yüksek sosyal beceriler neticesinde daha az davranış problemi gösterildiği sonucuna ulaşmıştır.

Gözübüyük (2015), okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveyn tutumlarının çocuklarda öz-kontrol ve davranış sorunları arasındaki doğrudan ve dolaylı etkilerini incelemek amacıyla 450 çocuk, ebeveynleri ve öğretmenleriyle yaptığı çalışmada çocukların ebeveyn tutumları ile davranış sorunları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, öz kontrolün anneler

tarafından öğretmenlere nazaran daha düşük puanlandığı, öz kontrolün ebeveyn tutumları ile davranış sorunları arasında aracılık etkisi olduğu sonuçlarına ulaşmıştır

Bedge ve Özyürek (2015), ebeveyn ve öğretmen tutumlarıyla okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 5-6 yaş grubundaki 60'ı kız 60'ı erkek olmak üzere toplam 120 çocuk ve bu çocukların anne-babaları ve öğretmenleriyle yaptığı çalışmada babaların artan demokratik tutumlarının eylemlerin sonucunu tahmin etme becerilerini arttırdığı, babaların artan aşırı koruyucu tutumlarının çocukların probleme yönelik soru sorma becerilerini azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Annelerin artan aşırı koruyucu tutumlarının da çocukların problem öğelerini tanımlama becerilerini arttırdığı tespit edilmiştir.

Aktürk (2015), okul öncesi eğitime devam eden 5 grubu çocukların anne baba tutumlarını çeşitli değişkenlerle ilişkisini incelediği çalışmasını 420 anne ve 187 baba ile yürütmüştür. Araştırma sonuçlarına göre anne ve babaların çocuğun cinsiyetine göre tutumlarında bir farklılık olmadığı, babaların meslek ve eğitim düzeyleri, annelerin çocuk sayısı, yaşları ve eğitim düzeylerine göre tutumlarının farklılık gösterdiği, babaların annelere göre daha demokratik annelerin babalara göre daha izin verici tutumlar sergilediği tespit edilmiştir.

Bartholomeu, Montie, Fiamenghi ve Machado (2016), çocuk yetiştirme tutumları ile sosyal beceriler arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları araştırmalarını 202 çocukla yürütmüşlerdir. Araştırma sonuçları incelendiğinde farklı sosyal becerilerin, farklı çocuk yetiştirme tutumlarıyla ilişkili olduğu, olumlu çocuk yetiştirme tutumlarının uyum ve fedakarlık üzerinde etkili olduğu, negatif çocuk yetiştirme tutumlarının ise atılganlık davranışları üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Sirkeci (2017), okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete ile ebeveyn tutumları ve anksiyete arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 4-6 yaş aralığındaki 358 çocuğun ebeveyniyle yaptığı çalışmada çocuklarda anksiyetenin yaş ve cinsiyete göre farklılık göstermediği, ancak gelir

düzeyine göre farklılık gösterdiği, ebeveynlerce demokratik tutumun diğer ebeveyn tutumlarından daha fazla sergilendiği ancak çocuklardaki anksiyete ile ebeveyn tutumları arasında bir ilişki olmadığını tespit etmiştir.

Karakuş (2017), ebeveyn tutumları ile çocukların sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla okul öncesi eğitime devam eden 500 çocukla yürüttüğü çalışmada çocukların problem çözme becerileri üzerinde ebeveyn tutumlarının bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Eke (2017) ebeveyn tutumları ile çocukların özdüzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 130 çocuk ve anneleri ile yürüttüğü çalışmada annelerin izin verici tutumları ile çocukların öz düzenleme becerileri arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, annelerin izin verici tutumları arttıkça çocukların özdüzenleme becerilerinin azaldığı, annelerin demokratik, otoriter ve koruyucu tutumlarının çocukların özdüzenleme becerileri üzerinde bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Atabey (2017), okul öncesi eğitime devam eden çocukların annelerinin tutumlarını çeşitli değişkenlere göre incelemek amacıyla 348 anneyle yaptığı çalışmada annelerin erkek çocuklarına daha demokratik davrandıkları, çalışan annelerin daha az koruyucu tutum sergilediği, okul öncesi eğitime devam süresi ve eğitim düzeyi arttıkça koruyucu tutumun azaldığı, doğum sırasının, anne yaşının, çocuk sayısının anne tutumlarını etkilemediği sonucuna ulaşmıştır.

Erdoğan, Yoleri ve Tetik (2017), ebeveyn tutumları ile çocukların mizaç özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 261 okul öncesi dönem çocuğuyla yaptıkları çalışmada, çocukların sebatkarlık ve ritmiklik mizaç özelliğine sahip olmalarının demokratik tutumla pozitif, otoriter tutumla negatif yönlü bir ilişki içerisinde olduğu; sebatkarlık ve ritmiklik mizaç özelliklerinin demokratik tutumu, tepkisellik mizaç özelliğinin de otoriter tutumu pozitif yönde yordadığı sonucuna ulaşmıştır.

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma; üniversite öğrencilerinde olumsuz değerlendirilme korkusunun çeşitli değişkenler açısından incelenmesini ve risk faktörlerinin belirlenmesini amaçlayan ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. İlişkisel tarama modelinde bağımsız değişkenlere müdahale edilmeden bu değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisi incelenir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013).

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın hedef evreni Kıbrıs Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji bölümünde öğrenim gören öğrencilerdir. Veriler belirlenen hedef evren üzerinden seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümünde öğrenim gören 306 öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin 134 katılımcıyı kapsayan kısmı sınıf ortamında katılımcıların verilen anketleri yanıtlaması yoluyla toplanmıştır. Geriye kalan 172 kişiye ise Covid 19 salgını sebebiyle üniversitelerdeki eğitime verilen aradan ötürü online platformlar aracılığıyla ulaşılmış ve anket uygulanmıştır. Katılımcılara bilgi formlarının verilmesi ve onaylarının alınması anketi doldurmadan gerçekleştirilmiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmaya dahil edilen bireylerin demografik özelliklerini belirlemek için kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bunun dışında, bu araştırmada Leary (1983) tarafından geliştirilen ve Çetin, Doğan ve Sapmaz (2010) tarafından Türk

kültürüne uyarlanan Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu, Sümer ve Güngör (1999) tarafından geliştirilen Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği ve Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ve Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türk kültürüne uyarlanan Rosenberg Benlik Saygısı ölçekleri kullanılmıştır.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, bu araştırma da kullanılmak üzere araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Çalışmaya katılan katılımcılar kişisel bilgi formunda cinsiyet, sınıf, bölüm ve anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile aylık ortalama gelir, kardeş sayısı ve not ortalamasını belirleyecek sorulara yanıt vermişlerdir.

3.3.2 Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği (ODKÖ)

Leary (1983) tarafından geliştirilen olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği öz bildirim tarzı 12 maddeden oluşmaktadır. Çetin, Doğan ve Sapmaz (2010) 12 maddeden oluşan bu ölçeği uyarlama çalışmaları sonucunda 11 maddeye düşürmüşlerdir. Ölçek maddeleri bireyin başkaları tarafından olumsuz değerlendirilme durumlarına yönelik ifadeleri içermektedir. Ölçeği oluşturan 11 maddenin sekizi olumsuz değerlendirilme durumlarına yönelik endişe ve korku ifadelerinden oluşurken, geriye kalan 3 ifade ise endişe ve korkunun olmadığı ifadelerden oluşmaktadır. Ölçek “Hiç Uygun Değil (1)” yanıtı ile “Tamamen Uygun” yanıtları arasında derecelendirilmiş 5’li likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe formuna yönelik geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları da Çetin, Doğan ve Sapmaz (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir. Geçerlik çalışmaları kapsamında ölçüt bağıntılı geçerlik için ODKÖ’nün Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ile korelasyonuna bakılmış ve korelasyon katsayısı 0,60 olarak elde edilmiştir. Ayrıca, ODKÖ’nün faktör yapısını ortaya koymak amacıyla doğrulayıcı ve açıklayıcı faktör analizleri gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik çalışmaları kapsamında ise cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,84, test-tekrar test güvenirlik katsayısı 0,82 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca, ODKÖ’nün madde toplam korelasyon katsayılarının 0,37-0,68 arasında olduğu belirlenmiştir. Elde edilen tüm sonuçlar, ODKÖ’nün bireylerin olumsuz değerlendirilme korkularını ölçmek bakımından geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

3.3.3 Benlik Sayısı Ölçeği (BSÖ)

Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ölçek Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. 63 maddeden oluşan ölçeğin 12 alt testi vardır. Bu araştırmada sadece benlik saygısı alt testi kullanılmıştır. Guttman ölçüm şekline göre düzenlenmiş testte, olumlu ve olumsuz yüklü maddeler ardışık olarak sıralanmıştır. Ölçeğin kendi içinde değerlendirme sistemine göre denekler 0 ile 6 arasında puan almaktadırlar. Sayısal ölçümlerle yapılan karşılaştırmalarda benlik saygısı, yüksek (0-1 puan), orta (2-4 puan) ve düşük (5-6 puan) olarak değerlendirilmektedir. Puanın yüksek olması benlik saygısının düşük, az olması ise benlik saygısının yüksek olduğunu göstermektedir.

Rosenberg benlik saygısı ölçeğinin Türkiye'deki güvenirlik ve geçerlik çalışmaları Çuhadaroğlu (1986) tarafından 205 kişilik lise örneklem grubunda yapılmıştır. Ölçeğin bir ay ara ile yapılan test-tekrar-test güvenirlik katsayısı 0,75 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışmaları için psikiyatrik görüşmelerden faydalanılmış ve geçerlik katsayısı 0,71 olarak tespit edilmiştir.

3.3.4 Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ÇYTÖ)

Ölçek, ergen yetiştirme stillerini ölçmek için Maccoby ve Martin'in (1983) önerdiği boyutlar ile Lamborn ve arkadaşlarının (1991) çalışmaları örnek alınarak Sümer ve Güngör (1999) tarafından yeni maddeler eklenerek geliştirilmiştir. Ölçek 22 madde içermekte ve maddeler beşli derecelendirme üzerinden değerlendirilmektedir. Anne ve baba için ayrı ayrı değerlendirme imkânı bulunan ölçekte çocuk yetiştirme stillerinin altında yatan kabul/ilgi boyutunu ölçmek için 11 ve kontrol boyutunu ölçmek için 11 madde yer almaktadır. 1, 3, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16. maddeler kabul/ilgi/sevgi boyutunu; 2, 5, 6, 8, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22. maddeler sıkı denetim/kontrol boyutunu ölçmektedir. 11, 12 ve 13. maddeler ters yönde puanlanan maddelerdir.

Kabul/ilgi boyutu anne-babanın çocuğu kabul etmesini, anlamasını ve çocuğuna gösterdiği sevgiyi ve ilgiyi değerlendirmektedir. Kontrol boyutu,

ana-babanın çocuğun davranışlarını sınırlandırmasını, izlemesini ve çocukların disipline edilmesini içermektedir. Her alt boyuttan alınan toplam puanın yüksekliği, o boyutun ifade ettiği tutumun yüksekliğini ortaya koymaktadır. Ölçek geliştirme çalışması ergenlerden, çocukluk dönemlerinde ana-babalarıyla olan ilişkilerini düşünerek geçmiş zamanda verilen ifadelere ne derecede katıldıklarını değerlendirmeleri istenmiştir (örneğin, 'her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek isterdi'). ÇYTÖ'den boyutlar ve kategorik olmak üzere iki düzeyde bilgi alınabilmektedir. Boyutlar temelinde kabul/ilgi ve kontrol; kategorik olarak ise her iki boyutta medyan değerinin üstünde puan alanlar demokratik (demokratik), altında puan alanlar ise izin verici/ihmalkâr (ihmkar) ana-babalar olarak sınıflandırılmaktadır. Kabul/ilgi boyutunda medyanın üstünde, kontrol boyutunda medyanın altında puan alanlar hoşgörölü (hoşgörölü); kabul/ilgi boyutunda medyanın altında, kontrol boyutunda medyanın üstünde puan alanlar ise otoriter ana-babalar olarak sınıflandırılmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999).

Sümer ve Güngör (1999) çalışmalarında ÇYTÖ'nün iç tutarlılık katsayılarını annenin gösterdiği kabul/ilgi ve kontrol boyutu için sırasıyla .81 ve .79; babanın gösterdiği kabul/ilgi ve kontrol boyutu için sırasıyla .91 ve .90 olarak bulmuştur. Ölçekte yer alan yönergede ölçeği yanıtlarken dikkat edilmesi gereken noktalar vurgulanmış ve öğrencilerden her madde için kendilerine en uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

3.4 Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada soru formundan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmesinde Sosyal Bilimler için İstatistik Programı (SPSS) 24,0 kullanılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin tanıtıcı özelliklerinin belirlenmesinde frekans analizi kullanılmış olup, elde edilen bulgular frekans dağılım tabloları ile gösterilmiştir.

Katılımcıların olumsuz değerlendirilme korkusu, benlik saygısı ve çocuk yetiştirme tutumları ölçeğinden aldıkları puanlara ait ortalama, standart sapma, alt ve üst değer gibi tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Araştırma kapsamında belirlenen araştırma sorularının test edilmesi için uygulanacak istatistiksel analizlerin belirlemeden önce ölçeklerden elde edilen verilerin normal dağılım varsayımını sağlayıp sağlamadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testine ilişkin sonuçlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

ODK, BSÖ ve ÇYTÖ puanlarının normalliğine ilişkin Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları

Ölçekler	Kolmogorov-Smirnov		
	N	istatistik	p
Olumsuz değerlendirilme korkusu	306	0,106	0,000
Benlik saygısı	306	0,257	0,000
Çocuk yetiştirme tutumları anne kabul-ilgi boyutu	306	0,138	0,000
Çocuk yetiştirme tutumları baba kabul-ilgi boyutu	306	0,135	0,000
Çocuk yetiştirme tutumları anne kontrol boyutu	306	0,122	0,000
Çocuk yetiştirme tutumları baba kontrol boyutu	306	0,123	0,000

Tablo 1 incelendiğinde, ölçeklerden elde edilen puanların normal dağılım varsayımını sağlamadığı görülmektedir ($p < 0,05$). Bu yüzden, araştırma sorularının test edilmesinde normallik varsayımın sağlanmadığı durumlarda kullanılan parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Bu kapsamda, ODKÖ’den elde edilen puanların cinsiyete göre karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi, sınıf, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi göre karşılaştırılmasında ise Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Ölçek puanlarının sayısal demografik değişkenler (yaş, aile aylık ortalama gelir, kardeş sayısı, not ortalaması) arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla Spearman korelasyon testi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan tüm ölçek ve alt ölçekler arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla da Spearman korelasyon testi uygulanmıştır.

ODK'nın bağımlı değişken, benlik saygısı ve çocuk yetiştirme tutumlarının alt ölçeklerinin bağımsız değişken olduğu bir model oluşturulmuş ve bu modelin anlamlılığı çoklu doğrusal regresyon analizi ile test edilmiştir. Son olarak, ODK'nın bağımlı değişken, benlik saygısı ve çocuk yetiştirme tutumlarının alt ölçekleri, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, yaş, aile ortalama aylık gelir, kardeş sayısı ve not ortalamasının bağımsız değişken olarak yer aldığı bir model daha oluşturulmuş ve bu modelin anlamlılığı da çoklu doğrusal regresyon analizi ile test edilmiştir.

Araştırma kapsamında uygulanan ankette yer alan kişisel bilgi formundaki anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi maddelerinin bazı kategorilerinde oldukça az kişi olduğu görülmüş ve bu yüzden eğitim düzeyi değişkeni de düşük (ilkokul +okuryazar+okuma-yazma bilmiyor), orta (ortaokul+lise) ve yüksek (üniversite) eğitim düzeyi olmak üzere yeniden sınıflandırılmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya dâhil edilen bireylerin sosyo-demografik bilgilerine ilişkin bulgulara, katılımcıların ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'den aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistiklere ve araştırmanın amaçları doğrultusunda belirlenen araştırma sorularının yanıtlanmasına yönelik olarak uygulanan istatistiksel analizlerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1 Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler

Araştırmaya dâhil elden bireylere ait cinsiyet, sınıf, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi kategorik değişkenlerine ilişkin betimsel bulgular Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2.*Katılımcıların kategorik sosyo-demografik bilgilerine yönelik bulgular*

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	199	65,04
Erkek	107	35,96
Sınıf		
1. sınıf	55	18,97
2. sınıf	61	19,93
3. sınıf	94	30,73
4. sınıf	96	31,37
Anne Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar değil	7	2,29
Okula gitmemiş ama okuma yazma biliyor	20	6,54
İlkokul mezunu	69	22,55
Ortaokul mezunu	54	17,65
Lise mezunu	88	28,76
Üniversite mezunu	68	22,21
Baba Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar değil	0	0
Okula gitmemiş ama okuma yazma biliyor	0	0
İlkokul mezunu	41	13,40
Ortaokul mezunu	30	9,81
Lise mezunu	85	27,77
Üniversite mezunu	150	49,02

Tablo 2'ye göre, katılımcıların %65,04'ü (n=199) kadın, %35,96'sı (n=107) erkektir. Araştırmaya dâhil edilen bireylerin %18,97'si (n=55) 1. sınıfta, %19,93'ü (n=61) 2. sınıfta, %30,73'ü (n=94) 3. sınıfta, %31,37'si (n= 96) ise 4. sınıfta öğrenim görmektedir. Katılımcıların %2,29'unun (n=7) annesi okur-yazar değil, %6,54'ünün (n= 20) annesi okula gitmemiş ama okuma yazma biliyor, %22,55'inin annesi (n= 69) ilkokul mezunu, %17,65'inin annesi (n=54) ortaokul mezunu, %28,76'sinin (n=88) annesi lise mezunu, %22,21'inin (n=68) annesi ise üniversite mezunudur. Araştırmaya dâhil edilen bireylerin %13,40'ının babası (n=41) ilkokul mezunu, %9,81'inin babası (n=30) ortaokul mezunu, %27,77'sinin (n=85) babası lise mezunu, %49,02'sinin (n=150) babası ise üniversite mezunudur.

Araştırmaya dâhil elden bireylere ait yaş, aile aylık ortalama gelir, kardeş sayısı ve not ortalaması sayısal değişkenlere ilişkin betimsel bulgular Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3.

Katılımcıların sayısal sosyo-demografik bilgilerine yönelik bulgular

	n	$\bar{x}$	s	Min	Max
Yaş	306	21,23	1,84	18,00	25,00
Aile aylık ortalama gelir	306	6096,73	2988,50	2500,00	25000,00
Kardeş sayısı	306	2,45	1,56	,00	8,00
Not ortalaması	306	2,78	,39	1,77	3,62

Katılımcıların yaşları 18 ile 25 arasında değişmekte ve yaşlarının ortalaması $\bar{x}=21,23\pm1,84$ tür. Katılımcıların ailelerinin aylık ortalama gelirlerinin 2500 TL ile 25000 TL arasında değiştiği ve aylık ortalama gelirlerin aritmetik ortalamasının ise $\bar{x}=6096,73 \pm 2988,50$ TL olduğu tespit belirlenmiştir. Araştırmaya dâhil edilen bireylerin kardeş sayısının 0 ile 8 arasında değiştiği ve kardeş sayılarının aritmetik ortalamasının $\bar{x}=2,45\pm1,56$ olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen bireylerin not ortalamasının 1,77 ile 3,62 arasında değiştiği ve not ortalamalarının aritmetik ortalamasının ise $\bar{x}=2,78\pm0,39$ olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'nün alt ölçeklerinden aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Katılımcıların ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'den aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistikler

	n	$\bar{x}$	s	Min	Max
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	306	38,24	8,27	21,00	55,00
Benlik Saygısı	306	1,06	1,49	0,00	6,00
Çocuk Yetiştirme Tutumları					
Anne kabul-ilgi boyutu	306	37,60	4,10	31,00	50,00
Baba kabul-ilgi boyutu	306	36,96	4,84	23,00	48,00
Anne kontrol-denetim boyutu	306	31,72	5,78	23,00	45,00
Baba kontrol-denetim boyutu	306	30,98	5,49	19,00	45,00

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin ODKÖ'den aldıkları en düşük puan 21 iken, en yüksek puan 55'tir. Katılımcıların ODKÖ'den aldıkları puanların ortalaması ise $\bar{x}=38,24\pm8,27$ 'dir.

Katılımcıların BSÖ'den aldıkları en düşük puan 0 iken, en yüksek puan 6'dır. Araştırmaya dâhil edilen bireylerin BSÖ'den aldıkları puanların ortalaması ise $\bar{x}=1,06\pm1,49$ 'tür.

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin ÇYTÖ'nün anne kabul-ilgi boyutundan aldıkları en düşük puan 31 iken, en yüksek puan 50'dir. Katılımcıların anne kabul-ilgi boyutundan aldıkları puanların ortalaması ise $\bar{x}=37,60\pm4,10$ 'dur. Katılımcıların ÇYTÖ'nün baba kabul-ilgi boyutundan aldıkları en düşük puan 23 iken, en yüksek puan 48'dir. Baba kabul-ilgi boyutundan alınan puanların ortalaması ise $\bar{x}=36,96\pm4,84$ 'tür. Katılımcıların ÇYTÖ'nün anne kontrol denetim boyutundan aldıkları en düşük puan 23 iken, en yüksek puan 45'tir. Anne kontrol-denetim boyutundan alınan puanların ortalaması ise $\bar{x}=31,72\pm5,78$ 'dir. Araştırmaya dâhil edilen bireylerin ÇYTÖ'nün baba kontrol denetim boyutundan aldıkları en düşük puan 19 iken, en yüksek puan 45'tir. Katılımcıların baba

kontrol-denetim denetim boyutundan aldıkları puanların ortalaması ise $\bar{x}=30,98\pm5,49$ 'dur.

4.2 ODKÖ Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların ODKÖ'den aldıkları puanların cinsiyete göre karşılaştırılması amacıyla uygulanan Mann Whitney U testinin sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Katılımcıların ODKÖ'den aldıkları puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	Sıra Ort	Z	p
ODK	Kadın	199	38,84	7,57	159,78	-1,697	0,090
	Erkek	107	37,13	9,36	141,82		

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların ODKÖ'den aldıkları puanların cinsiyete göre anlamlı fark göstermediği görülmektedir ($p>,05$).

Katılımcıların ODKÖ'den aldıkları puanların sınıf düzeyine göre karşılaştırılması amacıyla uygulanan Kruskal Wallis H testinin sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Katılımcıların ODKÖ'den aldıkları puanların sınıf düzeyine göre karşılaştırılması

	Sınıf	N	$\bar{x}$	Ss	Sıra Ort	χ^2	p
ODK	1. sınıf	55	36,92	6,60	141,63	1,806	0,614
	2. sınıf	61	37,91	7,77	148,70		
	3. sınıf	94	38,90	8,69	159,57		
	4. sınıf	96	38,57	9,00	157,40		

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların ODKÖ'den aldıkları puanların sınıf düzeyine göre anlamlı fark göstermediği görülmektedir ($p>,05$).

Katılımcıların ODKÖ'den aldıkları puanların anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması amacıyla uygulanan Kruskal Wallis H testinin sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.

Katılımcıların ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'nün alt ölçeklerinden aldıkları puanların anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

	Sınıf	N	$\bar{x}$	Ss	Sıra Ort	χ^2	p
	Düşük	96	39,02	8,03	158,66		
ODK	Orta	142	39,10	8,61	164,73	10,867	0,004**
	Yüksek	68	35,36	7,26	122,76		

* $p \leq 0,05$

** $p \leq 0,001$

Tablo 7'ye göre, katılımcıların ODKÖ'den aldıkları puanlar anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermektedir ($p < ,05$). Anlamlı farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla anne eğitim düzeyinin kategorileri arasında uygulanan Mann Whitney U testi sonucunda, anne eğitim düzeyi yüksek ($x=35,37$) katılımcıların ODK puanları ortalamasının anne eğitim düzeyi düşük ($x=39,02$) ve anne eğitim düzeyi orta ($x=39,10$) olan katılımcıların ODK puanları ortalamasından anlamlı bir şekilde düşük olduğu bulunmuştur. Buna ek olarak, anne eğitim düzeyi düşük ve anne eğitim düzeyi orta olan katılımcıların ODK puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

Katılımcıların ODKÖ'den aldıkları puanların baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılması amacıyla uygulanan Kruskal Wallis H testinin sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8.

Katılımcıların ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'nün alt ölçeklerinden aldıkları puanların baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

	Sınıf	N	$\bar{x}$	Ss	Sıra Ort	χ^2	p
	Düşük	41	41,88	10,00	187,59		
ODK	Orta	115	39,79	7,22	171,80	21,526	0,000**
	Yüksek	150	36,07	7,93	130,16		

* $p \leq 0,05$

** $p \leq 0,001$

Tablo 8'e göre, katılımcıların ODKÖ'den aldıkları puanlar baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermektedir ($p < 0,05$). Anlamlı farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla baba eğitim düzeyinin kategorileri arasında uygulanan Mann Whitney U testi sonucunda, baba eğitim düzeyi yüksek ($x=36,07$) katılımcıların ODKÖ puanları ortalamasının baba eğitim düzeyi düşük ($x=41,88$) ve baba eğitim düzeyi orta ($x=39,79$) olan katılımcıların ODKÖ puanları ortalamasından anlamlı bir şekilde düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca, baba eğitim düzeyi orta ($x=39,79$) olan katılımcıların ODKÖ puanları ortalamasının baba eğitim düzeyi düşük ($x=41,88$) olan katılımcıların ODKÖ puanları ortalamasından anlamlı bir şekilde düşük olduğu da tespit edilmiştir.

4.3 ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ Alt Ölçek Puanlarının Demografik Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi

Katılımcıların ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'den aldıkları puanların yaş, aylık ortalama gelir, kardeş sayısı ve not ortalaması değişkenleriyle olan ilişkisinin incelenmesi amacıyla uygulanan Spearman korelasyon testinin sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9.

Katılımcıların ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'den aldıkları puanların yaş, aylık ortalama gelir, kardeş sayısı ve not ortalaması değişkenleriyle olan ilişkisi

		Yaş	Aylık ortalama gelir	Kardeş sayısı	Not ortalaması
ODKÖ	r	,35	,-208	,217	-,457
	p	,546	,000**	,000**	,000**
BSÖ	r	-,76	-,378	,218	-,625
	p	,185	,001**	,000**	,000**
ÇYTÖ anne kabul-ilgi	r	,001	,154	-,307	,196
	p	,986	,007**	,000**	,000**
ÇYTÖ baba kabul-ilgi	r	-,104	,146	-,163	,263
	p	,069	,011*	,004**	,000**
ÇYTÖ anne kontrol-denetim	r	-,060	-,151	,114	-,199
	p	,295	,008**	,047*	,001**
ÇYTÖ baba kontrol-denetim	r	-,103	-,113	,157	-,291
	p	,072	,048*	,006**	,000**

*p≤0,05

**p≤0,01

Tablo 9'a göre, ODK ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken ($p>,05$), ODK ile kardeş sayısı ($r=,217$, $p<,05$) arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, ODK ile aylık ortalama gelir ($r=-,217$, $p<,05$) arasında negatif yönlü düşük düzeyde, ODK ile not ortalaması ($r=-,457$, $p<,05$) arasında ise negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9'a göre, BS puanları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken ($p>,05$), BS puanları ile kardeş sayısı ($r=,164$, $p<,05$) arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, BS ile aylık ortalama gelir ($r=-,191$, $p<,05$) arasında negatif yönlü düşük düzeyde, BS ile not ortalaması ($r=-,588$, $p<,05$) arasında ise negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde, ÇYTÖ anne kabul-ilgi puanları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken ($p>,05$), ÇYTÖ anne kabul-ilgi puanları ile kardeş sayısı ($r=-,307$, $p<,05$) arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak, ÇYTÖ anne kabul-ilgi puanları ile aylık ortalama gelir ($r=,154$, $p<,05$) arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenmişken, ÇYTÖ anne kabul-ilgi puanları ile not ortalaması ($r=,196$, $p<,05$) arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde, ÇYTÖ baba kabul-ilgi puanları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken ($p>,05$), ÇYTÖ baba kabul-ilgi puanları ile kardeş sayısı ($r=-,163$, $p<,05$) arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak, ÇYTÖ baba kabul-ilgi puanları ile aylık ortalama gelir ($r=,146$, $p<,05$) ve not ortalaması ($r=,263$, $p<,05$) arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde, ÇYTÖ anne kontrol-denetim puanları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken ($p>,05$), ÇYTÖ anne kontrol-denetim puanları ile kardeş sayısı ($r=,114$, $p<,05$) arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak, ÇYTÖ anne kontrol-denetim puanları ile aylık ortalama gelir ($r=-,151$, $p<,05$) arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenmişken, ÇYTÖ anne kontrol-denetim puanları ile not ortalaması ($r=-,199$, $p<,05$) arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde, ÇYTÖ baba kontrol-denetim puanları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken ($p>,05$), ÇYTÖ baba kontrol-denetim puanları ile

kardeş sayısı ($r=,157$, $p<,05$) arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak, ÇYTÖ baba kontrol-denetim puanları ile aylık ortalama gelir ($r=-,113$, $p<,05$) ve not ortalaması ($r=-,291$, $p<,05$) arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

4.4 ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'nün alt ölçekleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla uygulanan Spearman korelasyon testinin sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10.

ODKÖ, BSÖ ve ÇYTÖ'nün alt ölçekleri puanlarının korelasyon analizi

		1	2	3	4	5	6
1 ODKÖ	r	1,00	,420	-,242	-,160	,357	,379
	p	,000**	,000**	,000*	,005	,000**	,000**
2 BSÖ	r		1,00	-,208	-,217	,228	,228
	p		,000**	,000	,000**	,000	,000
3 ÇYTÖ anne kabul-ilgi	r			1,00	,682	,117	,157
	p			,000**	,000**	,041**	,001**
4 ÇYTÖ baba kabul-ilgi	r				1,00	,235	,349
	p				,000**	,000**	,000**
5 ÇYTÖ anne kontrol-denetim	r					1,00	,927
	p					,000**	,000**
6 ÇYTÖ baba kontrol-denetim	r						1,00
	p						,000**

* $p\leq 0,05$

** $p\leq 0,001$

Tablo 10'a göre, ODKÖ ile BSÖ ($r=,420$), ÇYTÖ anne kontrol-denetim ($r=,357$) ve ÇYTÖ baba kontrol-denetim ($r=,379$) puanları arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<,05$). Düşük BS puanı yüksek benlik saygısı olarak yorumlandığından, olumsuz değerlendirilme korkusu

ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin negatif yönlü olduğu ifade edilebilir. Ayrıca, ODKÖ ile ÇYTÖ anne kabul-ilgi ($r=-,242$) ve ÇYTÖ baba kabul-ilgi ($r=-,160$) puanları arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<,05$).

Tablo 10 incelendiğinde, BSÖ puanları ile ÇYTÖ anne kabul-ilgi ($r=-,208$) ve baba kabul-ilgi ($r=-,217$) puanları arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<,05$). Ayrıca, BSÖ puanları ile ÇYTÖ anne kontrol-denetim ($r=,228$) ve baba kontrol-denetim($r=,228$) puanları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<,05$) Düşük BS puanı yüksek benlik saygısı olarak yorumlandığından, ÇYTÖ anne kabul-ilgi ve ÇYTÖ baba kabul-ilgi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin pozitif yönlü, ÇYTÖ anne kontrol-denetim ve ÇYTÖ baba kontrol-denetim ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin ise negatif yönlü olduğu ifade edilebilir.

Tablo 10'a göre, ÇYTÖ anne kabul-ilgi ile ÇYTÖ anne kontrol-denetim ($r=,117$, $p<,05$) ve ÇYTÖ baba kontrol-denetim ($r=,157$, $p<,05$) boyutları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde ilişki varken, ÇYTÖ anne kabul-ilgi ile ÇYTÖ baba kabul-ilgi boyutları arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=,682$, $p<,05$).

Tablo 10 incelendiğinde, ÇYTÖ baba kabul-ilgi ile ÇYTÖ anne kontrol-denetim ($r=,235$, $p<,05$) boyutları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde, ÇYTÖ baba kabul-ilgi ile ÇYTÖ baba kontrol-denetim ($r=,349$, $p<,05$) boyutları arasında ise pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. ÇYTÖ anne kontrol-denetim ile ÇYTÖ baba kontrol-denetim boyutları arasında ise pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=,927$, $p<,05$).

4.5 BS, ÇYTÖ'nün Alt Ölçeklerinin ODK Puanları Üzerindeki Etkisi

BS ve ÇYTÖ'nün alt ölçeklerinin, ODKÖ puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin belirlenmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon analizinin sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11.

BS, ÇYTÖ'nün alt ölçeklerinin ODKÖ puanları üzerindeki etkisinin incelenmesi

Bağımlı değişken		Katsayı (B)	Beta	t	p	R ²
ODK	Sabit	37,736		9,587	,000	,35
	BS	1,339	-,242	4,477	,000	
	ÇYTÖ anne kabul-ilgi	-,275	-,136	-1,627	,105	
	ÇYTÖ baba kabul-ilgi	-,365	-,214	-2,028	,043	
	ÇYTÖ anne kontrol-denetim	-,523	,366	-2,574	,011	
	ÇYTÖ baba kontrol-denetim	1,276	,848	5,331	,000	
Model; F= 32,042, p<,05; *p<,05						

Tablo 11'de göre, BS ve ÇYTÖ'nün alt ölçekleriyle kurulan model ODK'yı anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Modelin ODK'daki varyansın % 35'ini açıkladığı görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, BS, ÇYTÖ baba kabul-ilgi, ÇYTÖ anne kontrol-denetim ve ÇYTÖ baba kontrol-denetim değişkenlerinin olumsuz değerlendirilme korkusu üzerinde anlamlı birer yordayıcı oldukları tespit edilmiştir. ÇYTÖ anne kabul-ilgi değişkeninin ise ODK üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.6 BS, ÇYTÖ'nün Alt Ölçekleri, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Aile Aylık Ortalama Gelir, Kardeş Sayısı Ve Not Ortalamasının ODK Puanları Üzerindeki Etkisi

BSÖ, ÇYTÖ'nün alt ölçekleri, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile aylık ortalama gelir, kardeş sayısı ve not ortalamasının ODKÖ puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin belirlenmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon analizinin sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12.

BS, ÇYTÖ'nün alt ölçekleri, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile aylık ortalama gelir, kardeş sayısı ve not ortalamasının ODKÖ puanları üzerindeki etkisinin incelenmesi

Bağımlı değişken	Katsayı (B)	Beta	t	p	R ²
Sabit	45,592		7,809	,000	
BS	,797	,143	2,346	,020	
ÇYTÖ anne kabul-ilgi	-,143	-,071	-,757	,449	
ÇYTÖ baba kabul-ilgi	-,369	-,214	-1,782	,076	
ÇYTÖ anne kontrol-denetim	-,553	-,387	-2,334	,020	
ODK ÇYTÖ baba kontrol-denetim	1,294	,861	4,460	,000	,41
Anne eğitim düzeyi	-,890	-,042	-,799	,425	
Baba eğitim düzeyi	-,813	-,048	-,860	,390	
Aile aylık ortalama gelir	,000	-,130	-2,082	,038	
Kardeş sayısı	-,173	-,031	-,601	,549	
Not ortalaması	-3,023	-,140	-2,060	,040	
Model; F= 19,041, p<,05; *p<,05					

Tablo 11'de göre, BSÖ, ÇYTÖ'nün alt ölçekleri, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile aylık ortalama gelir, kardeş sayısı ve not ortalaması değişkenleriyle kurulan model olumsuz değerlendirilme korkusunu anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Modelin olumsuz değerlendirilme korkusundaki varyansın % 41'ini açıkladığı görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, BS, ÇYTÖ anne kontrol-denetim, ÇYTÖ baba kontrol-denetim, aile aylık ortalama gelir ve not ortalaması

değişkenlerinin olumsuz değerlendirilme korkusu üzerinde anlamlı birer yordayıcı oldukları tespit edilmiştir. ÇYTÖ anne kabul-ilgi, ÇYTÖ baba kabul-ilgi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve kardeş sayısı değişkenlerinin ise olumsuz değerlendirilme korkusu üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırmada, olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, ilk olarak olumsuz değerlendirilme korkusunun cinsiyet, sınıf, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark gösterip göstermediği incelenmiştir. İkinci olarak, olumsuz değerlendirilme korkusu, benlik saygısı ve ÇYTÖ'nün alt ölçekleri ile yaş, aylık ortalama gelir, kardeş sayısı ve not ortalaması arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiştir. Üçüncü olarak, olumsuz değerlendirilme korkusu ile benlik saygısı ve ÇYTÖ'nün alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı tespit edilmiştir. Son olarak, benlik saygısı ve ÇYTÖ'nün alt ölçekleri ile oluşturulan modelin olumsuz değerlendirilme korkusunu anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığı belirlenmiştir. Ayrıca, bu değişkenlere önceki amaçlarda olumsuz değerlendirilme korkusuyla anlamlı ilişkisi olduğu tespit edilen değişkenlerde eklenerek oluşturulan son modelin de olumsuz değerlendirilme korkusunu anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığı değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusunun cinsiyete göre anlamlı fark göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır. Buna göre, cinsiyetin olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörleri içinde yer almadığı ifade edilebilir. Alanyazın incelendiğinde, bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekleyen çalışmalar olduğu (Çam, Sevimli ve Yerlikaya, 2010; Köydemir ve Demir, 2007; Karabulut ve Bahadır, 2013; Karabulut, Bahadır, Certel ve Pulur, 2013; Yokuş, 2013; Moore, 2014; Ömür, Aydın ve Argon, 2014; Alkan, 2015; Büyükkateş, 2018) görülmektedir.

Araştırma sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusunun sınıfa göre anlamlı fark göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır. Buna göre, sınıfın olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörleri içinde yer almadığı ifade edilebilir. Alanyazın incelendiğinde, bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekleyen çalışmaların (Alkan, 2015; Aksoy, 2019) olması bu çalışmadan elde edilen bulgunun güvenilirliğini arttırmaktadır.

Araştırma sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusunun hem anne eğitim düzeyine hem de baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuca göre ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça, öğrencilerin daha az olumsuz değerlendirilme korkusu yaşadığı ifade edilebilir. Yüksek eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin çocuklarına daha bir eğitim sağlaması ve çocuklarıyla daha kaliteli vakit geçirmesi (Harold, Aitken ve Shelton, 2006) bu öğrencilerdeki özgüven, benlik saygısı vb. birçok psikolojik değişken üzerinde olumlu etkiye sebep olmaktadır. Olumsuz değerlendirilme korkusuyla negatif yönlü ilişkiye sahip bu özellikleri gelişen eğitim düzeyi yüksek ebeveyne sahip öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkusunun daha düşük olması beklenen bir durumdur (Çetin, Doğan ve Sapmaz, 2010; Frost, Glossner ve Maxner, 2010; Ayan ve Ünsar, 2015; Akyüz, Ayyıldız ve Yetim, 2017). Alanyazın incelendiğinde de, bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekler nitelikte çalışmaların (Alkan, 2015) olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusu ve yaş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde, bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekleyen çalışmalar (Ayan ve Ünsar, 2015; Çelik ve Atilla, 2019) olduğu gibi farklı bulguların elde edildiği çalışmalar (Karademir, 2015; Büyükkateş, 2018) olduğu da görülmektedir. Bu araştırmayla benzer bulgunun elde edildiği çalışmaların üniversite öğrencileri üzerinde, diğer çalışmaların ise yaş aralığı daha büyük katılımcılar üzerinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Buna göre, olumsuz değerlendirilme korkusunun yaşça birbirine yakın bireyler arasında fark göstermediği fakat yaş aralığı arttıkça olumsuz değerlendirilme korkusu bakımından farklılıklar oluşabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırma sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusu ve aile aylık ortalama gelir arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, ailenin geliri arttıkça öğrencilerin yaşadığı olumsuz değerlendirilme korkusunun azaldığı ifade edilebilir. Alanyazın incelendiğinde, bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekler nitelikte çalışmaların (Çelik ve Atilla, 2019) olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, olumsuz değerlendirilme korkusu ve not ortalaması arasında da negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, not ortalaması azaldıkça öğrencilerin yaşadığı olumsuz değerlendirilme korkusunun arttığı ifade edilebilir. Olumsuz değerlendirilme korkusu yaşayan bir öğrencinin sınıf içerisinde aktif olmadığı, anlamadığı konuları öğretmenlerine sormaktan çekindiği dikkate alındığında, olumsuz değerlendirilme korkusu arttıkça not ortalamasının düşmesi beklenen bir durumdur. Alanyazında, bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekler nitelikte çalışmaların (Karabulut ve Bahadır, 2013; Yokuş, 2013; Abuefadi, 2015; Alkan, 2015) bulunması, çalışmadan elde edilen bulgunun güvenilirliğini arttırmaktadır. Bunlardan farklı olarak, olumsuz değerlendirilme korkusu ve kardeş sayısı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre, fazla kardeşe sahip olmanın olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörü olduğu ifade edilebilir. Alanyazın incelendiğinde, bu çalışmadan elde edilen bulguyu destekler nitelikte çalışmaların (Alkan, 2015; Aksoy, 2019) olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda, benlik saygısı ve yaş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde, benzer bulguların elde edildiği çalışmalar (Çelik ve Atilla, 2019) olduğu gibi farklı bulguların elde edildiği çalışmalar (Sarıkaya, 2015) olduğu da görülmektedir. Buna ek olarak, benlik saygısı ile aile aylık ortalama gelir ve not ortalaması arasında pozitif yönlü, benlik saygısı ve kardeş sayısı arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda, ÇYTÖ'nün alt boyutları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Aile aylık ortalama gelir ile ÇYTÖ anne kabul-ilgi ve baba kabul-ilgi boyutları arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmişken, aile aylık ortalama gelir ile ÇYTÖ anne kontrol-denetim ve baba kontrol-denetim boyutları

arasında negatif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, not ortalaması ile ÇYTÖ anne kabul-ilgi ve baba kabul-ilgi boyutları arasında pozitif yönlü ilişki olduğu belirlenmişken, not ortalaması ile ÇYTÖ anne kontrol-denetim ve baba kontrol-denetim boyutları arasında negatif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir. Bunlardan farklı olarak, kardeş sayısı ile ÇYTÖ anne kabul-ilgi ve baba kabul-ilgi boyutları arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmişken, kardeş sayısı ile ÇYTÖ anne kontrol-denetim ve baba kontrol-denetim boyutları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısı arasında negatif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin benlik saygısı arttıkça olumsuz değerlendirilme korkularının azalacağı ifade edilebilir. Ayrıca bu bulgudan, düşük benlik saygısının olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörü olduğu sonucuna da ulaşılabilir. Alanyazın incelendiğinde, bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekler nitelikte çalışmaların (Cankardaş, 2019; Çelik ve Atilla, 2019) olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusu ile anne kabul-ilgi ve baba kabul-ilgi boyutları arasında negatif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili olduğu ailelerde yetişen bireylerin olumsuz değerlendirilme korkusunun daha az olduğu ifade edilebilir. Tam aksine, olumsuz değerlendirilme korkusu ile anne kontrol-denetim ve baba kontrol-denetim boyutları arasında pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, ebeveynlerin çocuk üzerinde fazlaca kontrol ve denetimde bulunduğu ailelerde yetişen bireylerde olumsuz değerlendirilme korkusunun daha fazla olduğu ifade edilebilir. Özetle, ebeveynlerin baskıcı karaktere sahip olmasının olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörü olduğu söylenebilir. Alanyazın incelendiğinde, benzer bulguların elde edildiği çalışmalar (Cankardaş, 2013) olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda, bu araştırmalara göre, aşırı koruyucu ebeveyn özellikleri bireylerde olumsuz değerlendirilme korkusunun artmasına, hoşgörölü ve sıcak ebeveyn özellikleri de bireylerde olumsuz değerlendirilme korkusunun azalmasına neden olmaktadır.

Araştırma sonucunda, benlik saygısı ve ÇYTÖ'nün alt ölçekleriyle oluşturulan modelin olumsuz değerlendirilme korkusunu anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür. Değişkenlerin olumsuz değerlendirilme korkusu üzerindeki etkileri ayrı ayrı incelendiğinde, anne kabul-ilgi boyutu haricindeki değişkenlerin olumsuz değerlendirilme korkusunu anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir. Annelerin çoğunun çocuklarına karşı ilgili tutum gösterdiği, bu yüzden, bireylerin anne kabul-ilgi boyutu bakımından farklılık göstermediği düşünülmektedir. Oluşturulan modele, analizler sonucunda olumsuz değerlendirilme korkusuyla ilişki olan değişkenlerde eklenip yeni bir model oluşturulmuştur. Bu modelinde olumsuz değerlendirilme korkusunu anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür. Değişkenlerin olumsuz değerlendirilme korkusu üzerindeki etkileri ayrı ayrı incelendiğinde, benlik saygısı, ÇYTÖ anne kontrol-denetim, ÇYTÖ baba kontrol-denetim, aile aylık ortalama gelir ve not ortalaması değişkenlerinin olumsuz değerlendirilme korkusu üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre, düşük benlik saygısı, yüksek ÇYTÖ anne kontrol denetim, yüksek ÇYTÖ baba kontrol denetim, düşük aile aylık ortalama gelir ve düşük not ortalamasının olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörleri olduğu ifade edilebilir.

6. BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen bulgulardan yola çıkarak ulaşılan sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

6.1 Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır.

- Olumsuz değerlendirilme korkusunun cinsiyet ve sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Olumsuz değerlendirilme korkusunun anne ve baba eğitim düzeyine göre farklılaştığı ve yüksek eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin çocuklarının daha düşük olumsuz değerlendirilme korkusuna sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Olumsuz değerlendirilme korkusu ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, kardeş sayısı ile pozitif yönde, aile ortalama aylık gelir ve not ortalamasıyla negatif yönde ilişki olduğu belirlenmiştir.
- Ebeveynlerinin ilgi boyutunun ve benlik saygısının artmasının olumsuz değerlendirilme korkusunu azalttığı, ebeveynlerin kontrol boyutunun artmasının ise olumsuz değerlendirilme korkusunu arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Olumsuz değerlendirilme korkusunun yordanmasına ilişkin kurulan modelde, benlik saygısı, hem anne hem babanın kontrol denetim boyutu, ailenin ortalama aylık gelir düzeyi ve not ortalamasının varyansın %41'ini açıkladığı sonucu elde edilmiştir.

6.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmaya ve uygulamaya yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur.

- Araştırma sonucunda düşük benlik saygısının olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörü olduğu ortaya çıkmıştır. Danışanlarında yüksek düzeyde olumsuz değerlendirilme korkusu olduğunu düşünen psikologlara danışanın sorunun çözümünde benlik saygısını da dikkate almaları önerilebilir.
- Araştırma sonucunda, ebeveynlerin çocuklar üzerinde baskı kurup kontrol ve denetimi arttırmalarının, olumsuz değerlendirilme korkusunda artışa sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu yüzden, ebeveynlere çocuklarını denetlerken onlara ilgiyle yaklaşımlarını ve bunu baskı kurmadan yapmaları önerilebilir.
- Araştırma sonucunda, düşük eğitim düzeyi, fazla kardeş sayısı, düşük aile ortalama aylık geliri ve düşük not ortalamasının olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörleri olduğu sonucu elde edilmiştir. Psikologlara danışanlarına olumsuz değerlendirilme korkusu tanısı koymadan önce danışanda bu risk faktörlerinin olup olmadığını kontrol etmeleri önerilebilir.
- Bu araştırmada, olumsuz değerlendirilme korkusunun risk faktörleri belli sayıda değişken çerçevesinde araştırılmıştır. Olumsuz değerlendirilme korkusunun etkileyebilecek başka değişkenlerde eklenerek araştırma tekrarlanabilir.

KAYNAKÇA

- Abdel-Khalek, A. M. (2006). Happiness, health, and religiosity: significant relations. *mental health, Religion & Culture*, 9(1), 85-97.
- Abuelfadl, M. A. (2015). Anxiety as a predictor of academic achievement of students with learning difficulties. *International Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 5(4), 169-177.
- Aksoy, Ö. N. (2019). Üstün ve özel yetenekli öğrencilerin akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkusunun incelenmesi Balıkesir örneği. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(3), 95-110.
- Aktaş, S. (2011). 9. Sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Aktaş-Özkafacı, A. (2012). Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Aktürk, F. M. (2015). Çocukları okul öncesi eğitime devam eden (5 yaş grubu) ebeveynlerin ana-baba tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Akyıldırım, D. P. (2017). Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı algılanan sosyal destek ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Akyüz, A. M., Ayyıldız, H. ve Yetim, F. (2017). Olumsuz değerlendirilme korkusu ile ani-kompulsif satın alma davranışı ilişkisinde yatay bireysellik ve/veya normatif uyumluluğun olası etkilerinin incelenmesi. *Karadeniz Teknik*

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 7(14), 261-274.

Alınmış, R. K. (2011). *Şizofrenili Hastalarda Benlik Saygısı, Problem Çözme Becerisi, Baş Etme Yolları, Sosyal Destek ve İntihar Düşüncesinin Açıklayıcı İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Alkan, V. (2015). *Akademik Ortamlarda Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeğinin Geliştirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. Washington DC: American Psychiatric Press.

Atabey, D. (2017). Anasınıfına devam eden çocukların annelerinin anne tutumlarının incelenmesi (Çorum İli örneği), *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 145-168.

Avşaroğlu, S. ve Üre, Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi, 18, 85-100.

Ayan, A. ve Ünsar, A. S. (2015). Olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeylerinin belirlenmesi: Bir devlet üniversitesi öğrencileri üzerine araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(5), 263-277.

Begde, Z. ve Özyürek, A. (2016). Öğretmen ve anne-baba tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 204-232.

Berry, Angela C. (2009). *An investigation of the relationship between fear of negative evaluation and bulimic psychopathology*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Southern Methodist Üniversitesi, Dallas.

- Bilge F. ve Kelecioğlu, H. (2008). Olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği - türkçe formunun psikometrik özellikleri, *Eurasian Journal of Educational Research*, 32, 23-30.
- Büyükkateş, V. (2018). Mükemmeliyetçilik, olumsuz değerlendirilme korkusu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Büyükdere, B. B. (2004). *Öğretmen adaylarının çatışma eğilimleri ile benlik saygıları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E. Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cankardaş, S. (2019). Kadın ve erkeklerde olumsuz değerlendirilme korkusunun belirlenmesinde algılanan ebeveyn tutumları ve benlik saygısının rolü. *Psikoloji Çalışmaları*, 39(1), 79-97.
- Cast, A.D. ve Burke, P. J. (2002). A theory of self esteem. *Social Forces*, 80(3), 1041-1068.
- Carleton, N., McCreary, D., Norton, P. ve Asmundson, G. (2006). Brief fear of negative evaluation scale revised. *Depression and Anxiety*, 23(5), 297-303.
- Cheah, C.S., Leung, C.Y., Tahseen, M. &Schultz, D. (2009). Authoritative parenting among immigrant Chinese mothers of preschoolers. *Journal of Family Psychology*, 23(3), 311-20.

- Çakırlı, N. (2017). *Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları ile 5-6 yaş aralığındaki çocukların özgüven düzeyinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kıbrıs.
- Çam, S., Sevimli, D. ve Yerlikaya, E. (2010). Olumsuz değerlendirilmekten korkma ölçeğine (ODKÖ) ilişkin bir geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 132-140.
- Çankaya, B. (2007). *Lise I. ve II. Sınıf Öğrencilerinin algılanan benlik saygısının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çelik, Y. ve Atilla, G. (2019). Üniversite öğrencilerinde kendini sabotaj, olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 177-198.
- Çetin, B., Doğan, T. ve Sapmaz, F. (2010). Olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği kısa formu'nun türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35, 205-216.
- Çetinkale, E. (2006). *11. sınıf öğrencilerinin denetim odakları, problem çözme becerileri ve algılanan ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin cinsiyet ve akademik alan değişkenleri açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Efiliti, E., Çıkılı, Y. (2017). Özel eğitim bölümü öğrencilerinin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 99-114.
- Eke, K. (2017). Okul öncesi dönemdeki çocukların öz düzenleme becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(28), 273-287.

- Erdoğan, Ö, Uçukoğlu, H. (2011) İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 51-72.
- Eroğlu, F. ve Parlar, H. (2018). Evli kadın ve erkeklerde psikolojik iyi oluşun ebeveyn tutumuna etkisinin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(33), 89-101.
- Eroğlu, K, ve Odacı, H. (2019). Ortaokul yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyal anksiyete düzeyleri ile benlik saygıları, anne-baba tutumları, mükemmeliyetçilik özellikleri arasındaki ilişki. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 26(3), 108-115.
- Erzin, N. D. (2019). *Benlik saygısı ile turizm yönelimi arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Frost, R. O., Glossner, K. ve Maxner, S. (2010). Social anxiety disorder and its relationship to perfectionism (2. Baskı). Hofmann, S. G. ve DiBartolo, P. M. (Ed.). *Social anxiety: Clinical, developmental, and social perspectives* içinde (s. 119-145). San Diego, CA, US: Elsevier Academic Press.
- Gözübüyük, N. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarında davranış sorunlarının anne-baba tutumu ve öz-kontrol ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Güenalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Gündüz-Algünerhan, R. (2017). *12-14 yaşındaki ergenlerde algılanan anne baba tutumları benlik algısı ve psikolojik sağlamlık*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.

- Heimberg, R. G., Hofmann, S. G., Liebowitz, M. R., Schneier, F. R., Smits, J. A. J., Stein, M. B., Hinton, D. E., ve Craske, M. G. (2014). Social anxiety disorder in DSM-V. *Depression and Anxiety*, 31(6), 472-479.
- Iqbal, A ve Ajmal, A. (2018). Fear of negative evaluation and social anxiety in young adults. *Peshawar Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 4(1), 49-57.
- Karabulut E. O. ve Bahadır Z. (2013). Ümit milli judo takımının olumsuz değerlendirilmekten korkma ve empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 108-115.
- Karabulut E.O., Bahadır Z., Certel Z., Pulur A. (2013). Investigation of fears of negative evaluation of young national kick boxers in terms of some variables. *Science, Movement and Health*, 13(2), 183-187.
- Karademir, T. (2015). Fear of negative evaluation of deaf athletes. *Anthropologist*, 19(2), 517-523.
- Karakuş, N. (2017). 60-72 ay çocukların sosyal problem çözme becerilerinin anne tutumları açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Karatzias, T., Jowett, S. Begley, A. ve Deas, S. (2016). Early maladaptive schemas in adult survivors of interpersonal trauma: foundations for a cognitive theory of psychopathology. *European Journal of Psychotraumatology*, 7(1), 1-12.
- Katsikis, D., Kotsigiannis, C. ve Dryden, W. (2016). A rational-emotive behavior approach in life coaching. *Journal of Evidence-Based Psychotherapies*, 16(1). 3-18.

- Kılıç, A. (2019). *Öğrenciler ve ebeveynlerindeki sosyal fobi düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin.
- Koç, Ö., Özkan, H. ve Bekmezci, H. (2016). Annelik rolü ve ebeveynlik davranışı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 6(2). 143-150.
- Kömürcü, B. (2014). *Erken dönem uyumsuz şemalar, ebeveynlik biçimleri ve psikolojik belirtiler ile psikolojik dışlanmanın tehdit ettiği ihtiyaçlar arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Köydemir, S. ve Demir, A. (2007). Psychometric properties of the Brief Fear of Negative Evaluation Scale in a Turkish sample, *Psychological Reports*, 100.
- Kurtyılmaz, Y., Can, G. ve Ceyhan, A. A. (2017). Üniversite öğrencilerinin ilişkisel saldırganlık ile benlik saygısı, sosyal bağlılık ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(47), 33-52.
- Küçük, V. (2019). *Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının yordayıcısı olarak ailesel, bilişsel ve kişisel faktörler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Trabzon.
- MEB (2013). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. Aile Ve Çocuk. Ankara: MEB Yayınları.
- Moore, K. A., ve Gee, D. L. (2003). The reliability, validity, discriminant and predictive properties of the social phobia inventory. *Anxiety, Stress, and Coping*, 16(1), 109- 117.
- Najafi, M., Soleimani, A. A., Ahmadi, K., Javidi, N. ve Kamkar, E. H. (2015). The effectiveness of emotionally focused therapy on enhancing marital

adjustment and quality of life among infertile couples with marital conflicts. *International Journal of Fertility & Sterility*, 9(2), 238–246.

Nicholson, B. C., Fox, R. A., & Johnson, S. D. (2005). Parenting young children with challenging behaviour. *Infant and Child Development*, 14(4), 425-428.

Ömür, Y. E., Aydın, R. ve Argon, T. (2014). Olumsuz değerlendirilme korkusu ve akademik sahtekârlık. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 5(9), 131-149.

Öngider, N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 5(4) 420-440.

Ozdemir, O., Ozdemir, P., Kadak, M., & Nasiroglu, S. (2012). Personality Development. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-570.

Özden, C. (2013). *Ebeveyn kontrol davranışlarının ergenlerin öz düzenleme becerileri ve duygusal sorunları üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Özgüngör, S.(2006). Öz bilinç, olumsuz değerlendirilme korkusu, performans odaklı sınıf algısı ve not yönelimi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(19), 85.

Öztürk, A. (2014). Sosyal kaygıyı açıklayan yaklaşımlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 15-26.

Querido, J., Warner, T., & Eyberg, S. (2002) Parenting styles and child behavior in African American families of preschool children. *Journal of Clinical Child Psychology*, 31(2), 272-277.

Parsak, B. (2015). *Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkide çocukların empati ve sosyal*

beceri düzeylerinin Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Rinaldi, C.M. ve Howe, N. (2012). Mothers' and fathers' parenting styles and associations with toddlers' externalizing, internalizing, and adaptive behaviors. *Early Childhood Research Quarterly*, 27, 266–273.

Robin, R. ve Trezesniewski, K. (2005). Self-esteem development across the lifespan. *Current Directions in Psychological Science*, 14(3), 158-162.

Sak, R. , Sak, İ., Atlı, S. ve Şahin, Betül . (2015). Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3). 972-991.

Sarıkaya, A. (2015). 14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.

Schultz, D. P. ve Schultz, S. E. (2007). *Modern psikoloji tarihi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Setiawan, A. S., Agustiani, H. ve Kendhawati, L. (2018). Qualitative study on parental behavior as the source of dental fear development as reported by preschool students in Bandung. *European Journal of Dentistry*, 12(4). 480-484.

Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1). 1-19.

Sirkeci, B. (2017). *Okul öncesi çocuklarının anksiyete belirtileri ile anne baba tutumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.

- Tilbe, E. (2015). *Okul öncesi çocuklarında davranış düzenleme becerisi ve ebeveyn tutumu ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Tosun, M. (2013). *Din görevlilerinde olumsuz değerlendirilme korkusu özgüven ilişkisi (Afyonkarahisar örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Totan T. , Doğan T., Sapmaz, F., Katmancioğlu A., (2009) Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının olumsuz değerlendirilme korkusu ve iyimserlikle ilişkisi, *IV. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Bildiri Kitabı*, İstanbul, 216.
- Türkmen, M. (2011). *Öznel iyi oluşun yapısı ve anababa tutumları, özsaygı ve sosyal destekle ilişkisi: Bir model sınaması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Uçar, M. E. ve Konal, B. (2017). Yatay dikey bireycilik/toplulukçuluk büyük beşli kişilik özellikleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(51). 591-604.
- Usta, H. (2017). *Ergenlerde Benlik Saygısının Algılanan Anne-Baba Tutumları ve Olumsuz Otomatik Düşüncelerle Yordanması: Samsun İli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Uzun, G. ve Çokluk-Bökeoğlu, Ö. (2019). Akademik başarının okul, aile ve öğrenci özellikleri ile ilişkisinin çok düzeyli yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 52(3), 655-684.
- Watson, D., ve Friend, R. (1969). Measurement of social-evaluative anxiety. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 33(4), 448–57.

- Watson, F. S. (2009). *Shyness in the Context of Reduced Fear of Negative Evaluation and Self-Focus: A Mixed Methods Case Study*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, South Florida Üniversitesi, Florida.
- WHO (2019). Internatioanal classification of diseases. <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http://id.who.int/icd/entity/2062286624> Erişim tarihi (05.05.2020).
- Yağmurlu, B., ve Sanson, A. (2009). Parenting and temperament as predictors of prosocial behavior in Australian and Turkish Australian children. *Australian Journal of Psychology*, 61(2), 77-88.
- Yılmaz, A. (2016). *Lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere katılımlarına yönelik ebeveyn tutum ve görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yokuş, H. (2013). Investigation of relationship between the fear of negative evaluation and musical instrument achievements of music teacher candidates (Gaziosmanpaşa University sampling). *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*. 2(3). 16-22.
- Yoleri, S., Işıkoğlu-Erdoğan, N. ve Tetik, G. (2017). Ebeveyn tutumlarının okul öncesi dönemdeki çocukların mizaç özellikleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 226-239.
- Yücel, D. (2017). *Ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumlarının benlik saygıları ve duygusal zekâları ile ilişkisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

EKLER

Ek 1. Anket Formu

Değerli Katılımcı,

Olumsuz değerlendirilme korkusu, çocuk yetiştirme tutumları ve benlik saygısıyla ilgili bir araştırma yürütmekteyiz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Eğer bu araştırmaya gönüllü olarak katılmak istiyorsanız, ekte sunulan soruları cevaplayınız. Alınan bilgiler grup halinde değerlendirileceğinden, isminizi yazmanız gerekli değildir. Dolduracağınız anketlerdeki soruların doğru veya yanlış cevabı yoktur. Açıklamaları ve anketleri **dikkatle** okuyup, soruları içtenlikle cevaplandırmanız, çalışmamız açısından çok önemlidir. Vereceğiniz bilgiler tamamen **gizli** tutulacak ve yalnızca tarafımızca bilinecektir.

Lütfen tüm maddeleri yanıtlayınız. Maddeler üzerinde çok fazla zaman kaybetmeden, aklınıza ilk gelen ve sizin için doğru cevabı veriniz. Her maddeyle ilgili düşüncelerinizi ve her maddeye ne oranda katıldığınızı yandaki ifadelerden yararlanarak rakamların bulunduğu ilgili bölüme işaretleyiniz. Lütfen her madde için tek seçenek kullanınız.

TEŞEKKÜRLER

Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet: (1) Kadın (2) Erkek

Yaş:

Sınıf:

Bölüm:

Anne Eğitim Düzeyi: (1) Okur-yazar değil (2) Okula gitmemiş ama okuma yazma biliyor (3) İlkokul mezunu (4) Ortaokul mezunu (5) Lise mezunu (6) Üniversite mezunu

Baba Eğitim Düzeyi: (1) Okur-yazar değil (2) Okula gitmemiş ama okuma yazma biliyor (3) İlkokul mezunu (4) Ortaokul mezunu (5) Lise mezunu 6) Üniversite mezunu

Ailenizin aylık ortalama geliri:

Kardeş Sayısı:

Not Ortalaması (4 üzerinden):

1. Bölüm

İfadeler	(1) Hiç uygun değil	(2) Uygun Değil	(3) Biraz uygun	(4) Uygun	(5) Tamamen uygun
1.Önemli olmadığını bilsem de başkalarının hakkımda ne düşündüğü beni endişelendirir.	1	2	3	4	5
2. İnsanların benimle ilgili olumsuz izlenimleri olduğunu bilsem bile bunu umursamam.	1	2	3	4	5
3. Çoğu zaman insanların benim kusurlarımı fark edeceklerinden korkarım.	1	2	3	4	5

2. Bölüm

	(1) Çok Yanlış	(2) Yanlış	(3) Doğru	(4) Çok Doğru
İfadeler				
1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.	1	2	3	4
2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4
3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.	1	2	3	4

3. Bölüm

Aşağıda, anneniz ve babanızla olan ilişkileriniz hakkında cümleler verilmiştir. Sizden istenen, **çocukluğunuzu ve genel olarak anne-babanızla ilişkinizi düşünerek** her bir cümlenin **sizin için** ne derece doğru olduğunu ilgili yeri işaretleyerek belirtmenizdir. Bunu anne ve babanız için ayrı ayrı yapmanızı istemekteyiz. Hiçbir maddenin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmaktır. Anne ve/veya babanızı kaybetmişseniz yetişmeniz en çok katkısı olan kişiyi gözönüne alınız.

	ANNEM					BABAM				
	Hiç doğru değil (1)	Doğru Değil (2)	Kısmen Doğru (3)	Doğru (4)	Çok Doğru (5)	Hiç doğru değil (1)	Doğru Değil (2)	Kısmen Doğru (3)	Doğru (4)	Çok Doğru (5)
1. Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşurdu	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
2. Her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek isterdi.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
3. Nasıl davranacağım ya da ne yapacağım konusunda bana hep yararlı fikirler vermiştir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

Ek 2. Ölçekler İçin İzin Yazıları

Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu

Ölçek Kullanım İzni

Gelen Kutusu x

Mücahit Kahraman <mucahitkahraman47@gmail.com>

19 Mart Sal 05:51 (22 saat önce)

Alıcı: tayfun.dogan ▾

Sayın Doç. Dr. Tayfun Doğan

Adım Mücahit Kahraman. Yakın Doğu Üniversitesi'nde yüksek lisans öğrencisiyim. Şu anda yüksek lisans öğrenimimin tez aşamasındayım. Tezimde, olumsuz değerlendirilme korkusu, benlik saygısı ve anne baba tutumları değişkenleri üzerinde çalışmayı planlamaktayım. Bu yüzden, tezimde sizin uyarlamış olduğunuz Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği'ni kullanmayı planlıyorum. Bu konuda sizin izninizi talep ediyorum. Bilgilerinize arz ederim.

Tayfun Doğan

19 Mart Sal 10:00 (18 saat önce)

Alıcı: ben ▾

Merhaba,

Ölçeği kullanabilirsiniz. Ölçek maddeleri de makale içinde mevcuttur.

Kolay gelsin.

Tayfun Doğan

Benlik Saygısı Ölçeği

Ölçek Kullanım İzni

Gelen Kutusu x

Mücahit Kahraman <mucahitkahraman47@gmail.com>

19 Mart Sal 05:52 (22 saat önce)

Alıcı: fusunc ▼

Sayın Prof. Dr. Füsün Çuhadaroğlu

Adım Mücahit Kahraman. Yakın Doğu Üniversitesi'nde yüksek lisans öğrencisiyim. Şu anda yüksek lisans öğreniminin tez aşamasındayım. Tezimde, olumsuz değerlendirilme korkusu, benlik saygısı ve anne baba tutumları değişkenleri üzerinde çalışmayı planlamaktayım. Bu yüzden, tezimde sizin uyarlamış olduğunuz Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'ni kullanmayı planlıyorum. Bu konuda sizin izninizi talep ediyorum. Bilgilerinize arz ederim.

Fusun CUHADAROLU

19 Mart Sal 12:25 (16 saat önce)

Alıcı: DERNEK, ben ▼

Ölçeği ve izin yazısını almak için lütfen cc'deki adrese yazınız

***

Benlik Saygısı Ölçeği Kullanım İzni

Gelen Kutusu x

Mücahit Kahraman <mucahitkahraman47@gmail.com>

19 Mar 2019 19:58

Alıcı: cogepder ▼

Adım Mücahit Kahraman. Yakın Doğu Üniversitesi'nde yüksek lisans öğrencisiyim. Şu anda yüksek lisans öğreniminin tez aşamasındayım. Tezimde, olumsuz değerlendirilme korkusu, benlik saygısı ve anne baba tutumları değişkenleri üzerinde çalışmayı planlamaktayım. Bu yüzden, tezimde Füsün Çuhadaroğlu'nun uyarlamış olduğunuz Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'ni kullanmayı planlıyorum. Bu konuda izin yazısı talep ediyorum. Bilgilerinize arz ederim.

Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği <cogepder@gmail.com>

20 Mar 2019 12:08

Alıcı: ben ▼

Rosenberg Ölçeği'nin kullanım hakları Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği'ne verilmiştir. Ölçeği ve değerlendirme formunu Dernek'e 50 TL bağış karşılığında alabilirsiniz'. Hesap numarası ektedir.teşekkürler

Mücahit Kahraman <mucahitkahraman47@gmail.com>, 19 Mar 2019 Sal, 19:58 tarihinde şunu yazdı:

Mücahit Kahraman <mucahitkahraman47@gmail.com>

24 Eki 2019 14:25

Alıcı: Türkiye ▼

Merhaba

Ben Mücahit Kahraman

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'ni tezimde kullanabilmek için izin talep ediyorum. Derneğe yapılan 50 TL bağışın dekontunu ekte bulabilirsiniz.

Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği <cogepder@gmail.com>, 20 Mar 2019 Çar, 12:08 tarihinde şunu yazdı:

***

Mucahit Kahraman <mucahitkahraman47@gmail.com>

24 Eki 2019 14:25

Alıcı: Türkiye ▼

Merhaba

Ben Mücahit Kahraman

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'ni tezimde kullanabilmek için izin talep ediyorum. Derneğe yapılan 50 TL bağışın dekontunu ekte bulabilirsiniz.

Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği <cogepder@gmail.com>, 20 Mar 2019 Çar, 12:08 tarihinde şunu yazdı:

***

Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği

24 Eki 2019 14:28

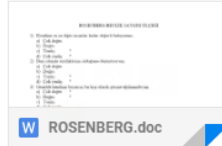
Alıcı: Fusun, ben ▼

ektedir

Mucahit Kahraman <mucahitkahraman47@gmail.com>, 24 Eki 2019 Per, 14:25 tarihinde şunu yazdı:

***

3 Ek

Çocuk Yetiştirme Tutumları

Çocuk Yetiştirme Tutumları ölçeği için izin maili gönderilmemiştir. Çünkü aşağıda görüleceği üzere, ilgili ölçeğin alındığı sitede, Prof. Dr. Nebi Sümer ölçeklerin kullanımını için izin alınmasına gerek olmadığını ifade etmiştir.

venli değil | www.nebisumer.com/?page_id=337

Prof. Dr. Nebi Sümer

About Me Publications Projects Courses Graduate Students Close Relationships Tr

Measures (in Turkish)

Bu sayfada yer alan ölçekler ODTÜ Psikoloji Bölümü İlişki Araştırma Laboratuvarı (Relationship Research Lab) kapsamında Prof. Dr. Nebi Sümer ve çalışma arkadaşları tarafından Türkçeye uyarlanan ve/ya geliştirilen ölçeklerdir. Ölçekler etik ilkelere uymak koşulu ile sadece bilimsel araştırmalarda kullanılabilir. **Ölçeklerin kullanımı için izin alınmasına gerek yoktur.** Söz konusu ölçeklerin klinik tanı koyma, psikolojik değerlendirme ve/ya eleman seçme vb. amaçlarla kullanılması hem bilimsel (psikometrik) hem de etik bakımdan uygun değildir. Kullanılmadan önce ölçeklerin geliştirildiği orijinal çalışmaların ve Türkiye örneklemi üzerinde yapılmış olan geçerlilik ve güvenirlik çalışmalarının detaylı olarak incelenmesi gerekir. Bu sayfayı hazırlayan ve güncelleyen doktora öğrencimiz Gülbin Şengül-İnal'a çok teşekkür ederim.

Nebi Sümer

ÖZGEÇMİŞ

Mucahit KAHRAMAN 31 Mart 1991 yılında Mardinin kızıltepe ilçesinde doğmuştur. İlkokulu Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinde, Ceylan ilköğretim Okulu'nda okumuştur. Lise öğrenimini de yine aynı şehirde Ceylanpınar Lisesi'nde tamamlamıştır. Üniversite eğitimi ise Kıbrıs'ta bulunan Yakınoğlu Üniversitesi'nde almıştır. Yakınoğlu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü'nden 2016 yılında başarıyla mezun olmuştur. 2016 yılında Yakınoğlu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrenimine başlamıştır. Yüksek lisans programından 2020 yılında mezun olarak uzman psikolog ünvanını kazanmıştır.

İNTİHAL RAPORU

Mücahit Kahraman

ORIGINALITY REPORT

8%	8%	4%	%
SIMILARITY INDEX	INTERNET SOURCES	PUBLICATIONS	STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1	docs.neu.edu.tr Internet Source	2%
2	genclikkongresi.mu.edu.tr Internet Source	1%
3	counselinginhe.org Internet Source	1%
4	sbk2019.org Internet Source	<1%
5	2018.pdrkongreleri.org Internet Source	<1%
6	www.erpacongress.com Internet Source	<1%
7	acikerisim.aku.edu.tr Internet Source	<1%
8	usos2016.com Internet Source	<1%
9	dergipark.org.tr Internet Source	<1%

ETİK KURUL RAPORU

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

11.12.2019

Sayın Mücahit Kahraman

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2019/587 proje numaralı ve **“Üniversite Öğrencilerinde Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Risk Faktörleri”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

A handwritten signature in cursive script, reading 'Direnç Kanol'.

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.